

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องตัวแปรคัตสรรที่ใช้ในการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล ในจังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยได้ศึกษา วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแยกเนื้อหาออกเป็นตอนๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ
ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

ตอนที่ 2 แนวคิดและปรัชญาการศึกษาทางไกลของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

ตอนที่ 3 หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ

ตอนที่ 4 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา

4.1 อายุ

4.2 สถานภาพสมรส

4.3 สถานภาพในครอบครัว

4.4 การประกอบอาชีพ

4.5 รายได้

4.6 จำนวนปีที่ขาดความต่อเนื่องในการศึกษา

4.7 การใช้สื่อของนักศึกษา

4.8 ระยะเวลาในการอ่านหนังสือเพื่อทบทวนบทเรียน

4.9 ระยะเวลาในการดูโทรทัศน์เพื่อการศึกษาทางไกลไทยคมและระยะเวลา
ในการฟังวิทยุเพื่อการศึกษา

4.10 การพบกลุ่ม

4.11 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- งานวิจัยในประเทศ

- งานวิจัยต่างประเทศ

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ ของกรมการศึกษา นอกโรงเรียน

ความเป็นมา

กระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงการที่จะพัฒนาประชากรของประเทศให้มีคุณภาพในทุกๆ ด้าน เช่น ความรู้ ประสบการณ์ บุคลิกภาพ คุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนสามารถนำความรู้ความสามารถไปพัฒนางานอาชีพให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงได้มอบหมายให้กรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญศึกษา ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังที่จะส่งเสริมให้บุคคลทั่วไปที่ไม่มีโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียนภาคปกติได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอันเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญเป็นกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญ เพราะเป็นการศึกษาที่จัดเพื่อให้ประชาชนที่ไม่มีโอกาสได้ศึกษาในโรงเรียนภาคปกติ ผู้ที่ได้รับประกาศนียบัตรตามหลักสูตรมีศักดิ์และสิทธิ์เท่ากับผู้ที่ได้รับประกาศนียบัตรจากโรงเรียนภาคปกติ การศึกษานอกโรงเรียนประเภทนี้มักตั้งขึ้นในโรงเรียนหรือสถานที่ของทางราชการ องค์กร สมาคม โดยใช้อาคารสถานที่ อุปกรณ์การสอน บุคลากรของโรงเรียนภาคกลางวัน หรือหน่วยงานนั้นๆ มาใช้สอนผู้เรียน และทางกรมการศึกษานอกโรงเรียนจะช่วยเหลือทางด้านค่าตอบแทนครู วัสดุอุปกรณ์และการนิเทศ

การจัดการศึกษาสายสามัญของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้ดำเนินการจัดเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. การศึกษาผู้ใหญ่ภาคค่ำ ซึ่งดำเนินการเปิดชั้นเรียน มีครูสอนเป็นรายวิชาในแต่ละระดับชั้น
2. การจัดการศึกษาทางวิทยุไปรษณีย์ ศึกษาจากคู่มือ ฟังบทเรียนที่ออกอากาศทางวิทยุและมาพบกลุ่มเพื่อร่วมกิจกรรมที่กำหนด ถ้ามีปัญหาอาจซักถามอาจารย์ประจำกลุ่มหรือจดหมายสอบถามได้จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด
3. การศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอก ผู้เรียนจะต้องศึกษาหาความรู้ค้นคว้าด้วยตนเองและเข้าร่วมกิจกรรมตามที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด

การศึกษาทั้ง 3 ประเภทที่จัดอยู่ในระยะเวลาดังกล่าวถึงแม้ว่าจะดำเนินงานโดยกรมการศึกษานอกโรงเรียนเหมือนกัน แต่วิธีการจัดการและหลักสูตรในบางระดับไม่ได้มีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากการจัดการศึกษาทั้ง 3 ประเภทดังกล่าว หลักสูตรและวิธีการดำเนินงานเป็นอิสระแก่กัน ถ้านักศึกษาลงทะเบียนเรียนแบบใดแล้วจะต้องเรียนแบบนั้นไปจนกว่าจะจบหลักสูตรของแต่ละระดับ ไม่สามารถที่จะเลือกเรียนวิธีอื่น ๆ ได้ในเวลาเดียวกัน และวิชาที่สอนแต่ละวิธีเรียนก็ไม่สามารถจะโอนผลการเรียนมาใช้กันได้(กรมการศึกษานอกโรงเรียน, หน่วยศึกษานิเทศก์, 2535) ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จึงได้ร่วมกันพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนด้วยความเห็นชอบของกระทรวงศึกษาธิการ โดยประกาศใช้หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญศึกษาพุทธศักราช 2530 โดยปรับจากหลักสูตรเดิม คือ

1. ปรับหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับ 1-2 และหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับ 3 เป็นหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับประถมศึกษา
2. ปรับหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับ 4 เป็นหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
3. ปรับหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับ 5 ให้เป็นหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2530)

ในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่การศึกษานอกโรงเรียน กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ปรับปรุงใหม่ มีสาระสำคัญดังนี้ คือ

1. การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาระดับอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็นและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน แก้ไขความเชื่อและวิถีชีวิต อันเป็นอุปสรรคต่อการกินดีอยู่ดี เป็นการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน เป็นการเตรียมประชาชนให้พร้อมจะพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ
2. การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาขั้นสืบเนื่อง โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้นักศึกษา มีความรู้ ทักษะ เจตคติและวัฒนธรรม อันจำเป็นต่อการประกอบอาชีพ การศึกษาหาความรู้และข่าวสารข้อมูลเพิ่มเติมและแก้ไขปัญหาชีวิตประจำวัน เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

3. การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาชั้นสืบเนื่องจากชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสเรียนในระดับอุดมศึกษาต่อไป

หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสามัญศึกษาทั้งสามระดับชั้นได้จัดวิธีเรียน 3 วิธี คือ

1. แบบชั้นเรียน (ชร.) คือ วิธีเรียนที่นักศึกษาจะต้องไปเข้าเรียนเช่นเดียวกับนักเรียนภาคปกติในระบบโรงเรียน เพียงแต่ช่วงเวลาเรียนจะเป็นในตอนเย็นหรือตอนค่ำ หลังจากผู้เรียนว่างจากภารกิจประจำวันต่าง ๆ แล้ว เมื่อศึกษาเล่าเรียนและทำกิจกรรมการเรียนจนครบเงื่อนไขตามที่หลักสูตรกำหนดไว้แล้ว ก็ให้จบการศึกษาแต่ละระดับ เมื่อจบแล้วจะได้รับประกาศนียบัตร ซึ่งมีศักดิ์และสิทธิ์เท่ากับผู้เรียนในระบบโรงเรียนทุกประการ

2. แบบเรียนทางไกล (ทก.) คือ วิธีเรียนที่เหมาะสมแก่ผู้มีภารกิจมากไม่มีเวลาที่จะไปนั่งเรียนในชั้นเรียนได้เป็นประจำ เช่น อยู่ในชนบทที่ห่างไกลจากสถานที่ตั้งของสถานศึกษา หรือศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด เมื่อผู้เรียนไปขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาและลงทะเบียนเรียนที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดต่าง ๆ แล้ว ก็จัดหาหนังสือหรือตำราต่าง ๆ ที่นักศึกษาสามารถศึกษาด้วยตนเองได้ โดยฝึกทำแบบฝึกหัดต่าง ๆ ฟังรายการวิทยุจากสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย นอกจากนี้นักศึกษาจะต้องเข้าไปร่วมกิจกรรมพบกลุ่ม เพื่อทำกิจกรรมตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแต่ละระดับ เมื่อจบแล้วจะได้รับประกาศนียบัตร ซึ่งมีศักดิ์และสิทธิ์เท่ากับผู้เรียนในระบบโรงเรียนทุกประการ

3. แบบเรียนด้วยตนเอง (ตอ.) เป็นวิธีเรียนการเรียนที่มีลักษณะคล้าย ๆ กับวิธีการเรียนแบบทางไกล คือ นักศึกษาไม่ต้องเข้าชั้นเรียน จะใช้เวลาศึกษา ค้นคว้า อ่านตำราต่าง ๆ ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ เสียค่าใช้จ่ายในการเรียนน้อยกว่าการเรียนวิธีเรียนแบบทางไกล ไม่ต้องกังวลกับการติดตามฟังรายการต่าง ๆ ซึ่งเป็นบทเรียนทางวิทยุ (ถ้าหากมีเวลารว่างจะเปิดฟังเสริมความรู้ก็เป็นผลดีแก่นักศึกษาเอง) ต้องไปร่วมกิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามเกณฑ์ที่กำหนด จะต้องใช้เวลาพบกลุ่มไม่น้อยกว่า 75% ของเวลาพบกลุ่มทั้งหมดและต้องผ่านเกณฑ์การประเมินผลด้วยก็จะได้รับประกาศนียบัตรที่มีศักดิ์และสิทธิ์ที่จะนำไปศึกษาต่อ หรือสมัครเข้าทำงานได้เช่นเดียวกับผู้ที่จบจากในระบบโรงเรียนทุกประการ

การเรียนทั้ง 3 วิธีเรียนนี้ ผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเรียนรายวิชาหนึ่งด้วยวิธีใดก็ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถ และความสะดวก ตลอดจนความถนัดของผู้เรียนแต่ละบุคคล เพราะการเรียนทั้ง 3 วิธีเรียนต่างก็มีความสำคัญเท่าเทียมกัน และผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมการพบกลุ่มอย่างเคร่งครัด ซึ่งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดแต่ละแห่งจะเป็นผู้พิจารณาเวลาการพบกลุ่มของผู้เรียนไม่ให้ซ้ำซ้อนกัน เมื่อเรียนครบหน่วยกิจที่หลักสูตรกำหนดแล้ว สามารถเทียบ

โอนหน่วยกิจผลการเรียนได้ทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ ซึ่งจะเห็นได้ว่ากรมการศึกษานอกโรงเรียนได้พยายามจัดกิจกรรมการศึกษาให้บริการแก่ประชาชนอย่างหลากหลาย โดยต้องการที่จะให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและได้มากที่สุด (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา, 2533)

จากการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสามัญศึกษาดังกล่าวนี้อีก จึงทำให้ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ได้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะการศึกษาทางไกลได้มีประชาชนให้ความสนใจและเข้ารับบริการเป็นจำนวนที่เพิ่มขึ้นทุกปี บางจังหวัดเพิ่มมากขึ้นซึ่งเป็นสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้นกว่าวิธีเรียนแบบชั้นเรียนและวิธีเรียนด้วยตนเอง

กล่าวโดยสรุปการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญทั้ง 3 ระดับชั้นเรียนเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ สามารถอ่านออกเขียนได้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีเครื่องมือในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมและแสวงหาข้อมูลต่างๆ มาใช้ประกอบการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตประจำวัน กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนนี้เริ่มตั้งแต่ชั้นอ่านออกเขียนได้จนถึงระดับสูง ทั้งนี้เพื่อสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของแต่ละบุคคลซึ่งไม่เหมือนกัน การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญทั้ง 3 ประเภท คือ แบบชั้นเรียน แบบทางไกล และแบบเรียนด้วยตนเอง ล้วนเป็นวิธีเรียนที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถเลือกได้ตามความถนัดและความสนใจ นอกจากนี้แล้วเมื่อเรียนจบแล้ว ก็จะได้ประกาศนียบัตรที่มีศักดิ์และสิทธิ์ที่จะนำไปศึกษาต่อหรือสมัครเข้าทำงานได้เช่นเดียวกับผู้ที่จบจากในระบบโรงเรียนทุกประการ

ตอนที่ 2 แนวคิดและปรัชญาทางการศึกษาทางไกลของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

ปัจจุบันการศึกษาทางไกลเป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศ ในฐานะที่เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่สามารถกระจายโอกาสให้กับประชาชนได้อย่างกว้างขวางและประหยัดงบประมาณการลงทุนทางการศึกษาของรัฐบาลได้มาก การจัดการศึกษาทางไกลจึงเน้นการบริการให้การศึกษแบบถึงตัวผู้เรียน โดยอาศัยการเรียนการสอนทางไกลและเทคโนโลยีหลายๆ ประเภทอย่างผสมผสานเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายทุกเพศ ทุกวัย รวมทั้งผู้ที่มีอาชีพประจำอยู่แล้วได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้อย่างทั่วถึง การศึกษาทางไกลโดยทั่วไปจะเป็นการศึกษาระบบเปิดคือ เปิดให้ผู้สนใจสมัครลงทะเบียนเรียนได้อย่างไม่จำกัดจำนวน ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนจาก

สื่อประเภทใดประเภทหนึ่งหรือหลายประเภทก็ได้ตามที่ตนถนัด และเลือกเวลาศึกษาหาความรู้ตามเวลาที่เหมาะสมกับตนเอง เมื่อว่างจากงานหรือภารกิจประจำวันแล้ว นอกจากนี้การศึกษา ระบบเปิดยังเอื้อให้ผู้เรียนสามารถหาความรู้โดยไม่จำกัดสถานที่ตราบเท่าที่มีสื่อการเรียนการสอนให้ศึกษาด้วยตนเองได้ การเรียนรู้จึงมิได้จำกัดอยู่เฉพาะแต่ในชั้นเรียนเท่านั้น (วิจิตร ภัคดิรัตน์, 2530)

ดังนั้น กรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงได้ดำเนินการจัดการศึกษาทางไกล โดยยึดแนวคิดพื้นฐาน 4 ประการคือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต (life long education) ที่มุ่งให้คนต้องศึกษาหาความรู้ เพื่อนำความรู้และข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินชีวิตของตนเองเพื่อความอยู่รอด อยู่ดี และมีศรีสุขอันเป็นยอดปรารถนาของทุกคน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการให้ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสและพลาดหรือขาดโอกาสทางการศึกษาที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ทั้งที่อยู่ในเมืองและในชนบทที่ห่างไกล จึงจำเป็นต้องใช้สื่อการเรียนการสอนที่สามารถส่งไปถึงผู้เรียนที่ห่างไกลได้อย่างทั่วถึงทุกหนทุกแห่งได้นั้น คือ สื่อประเภทวิทยุ ไปรษณีย์และการสื่อสารมวลชนอื่นๆ เป็นต้น มาใช้ในการจัดการศึกษาด้วย

3. แนวคิดที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักช่วยเหลือผู้เรียนในการเรียนรู้จากสื่อให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนมีวินัยในการเรียนรู้ด้วยตนเองก่อน และถ้าจำเป็นหรือต้องการความช่วยเหลือก็ให้พิจารณาขอความช่วยเหลือจากแหล่งวิทยากรที่อยู่ใกล้ตนเองก่อน แล้วจึงขยายวงกว้างออกไปเป็นแหล่งวิทยากรอื่นๆ ที่อยู่ไกลตัวออกไปตามลำดับ ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการ "คิดเป็น" ซึ่งกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ยึดเป็นแนวทางในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนนั่นเอง

4. แนวคิดที่มุ่งให้ผู้เรียนรักถิ่นฐานที่เกิด ช่วยกันพัฒนาท้องถิ่นฐานและชุมชนของตนเอง โดยนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ครอบครัว ท้องถิ่นและชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า ซึ่งเท่ากับจะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน และสังคมให้ดียิ่งขึ้นตามแนวทางการพัฒนาประเทศนั่นเอง

จากแนวคิดพื้นฐานข้างต้น ทำให้ปรัชญาการศึกษานอกโรงเรียนเน้นการจัดการศึกษาศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้คิดเป็น การที่ผู้ใดจะเป็นผู้คิดเป็นหรือไม่นั้น ไม่มีผู้ใดทราบ นอกจากตัวของบุคคลนั้นเอง ดังนั้นการจัดการศึกษานอกโรงเรียนจะให้การศึกษาไปสู่ความคิดเป็นนั้น

จะทำได้แต่เพียงให้กระบวนการและทักษะในการคิด อันจะนำไปสู่การคิดเป็นโดยอาศัยพื้นฐานจากการตัดสินใจด้วยข้อมูล 3 ด้าน มาประกอบการคิด คือ

1. ความรู้เกี่ยวกับตนเอง จะต้องทราบถึงความถนัด ทักษะ ประสบการณ์ ความต้องการ ความสนใจ นิสัย ความเข้มแข็ง อุดหนุน ฯลฯ ของตนว่าเป็นอย่างไร
2. ความรู้ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม จะต้องทราบถึงประชาชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา กาลเวลา สภาพภูมิศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม ฯลฯ นั้น เป็นอย่างไร
3. ความรู้ด้านวิชาการที่นำมาใช้ มีหลักการ ขบวนการและวิธีดำเนินการอย่างไร จะใช้วิธีการอันเหมาะสมผานอย่างไรจึงจะประสบผลดี

การที่บุคคลจะคิดเป็นจะต้องนำเอาหลักการทั้งสามมาประมวล ทำการวิเคราะห์ถึงผลดีผลเสีย พิจารณาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดที่ตนพอใจ แล้วจึงตัดสินใจ การจัดการศึกษาเพื่อให้นักคิดเป็นอาจทำโดยการศึกษาปัญหาและวิธีแก้ปัญหาของตนเองในอดีต นำปัญหาปัจจุบันที่พบมาเรียนและลองแก้ไขในชั้น การนำเอาปัญหาที่คาดว่าจะเกิดในอนาคตมาลองคิดและลองแก้ หรือจะนำวิธีการทั้งสามมาลองใช้ผสมผสานกัน คือ คิดทั้งอดีต ในปัจจุบัน และอนาคต (ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคกลาง,2535)

เป้าหมายของการศึกษาทางไกล

เป้าหมายของการจัดการศึกษาทางไกลตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ พุทธศักราช 2530 มีดังนี้ (ทวี นาคบุตร,2530)

1. เพื่อให้เกิดความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียน
2. เพื่อขจัดการไม่รู้หนังสือและยกระดับการศึกษาของประชาชน
3. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
4. เพื่อส่งเสริมประชาชนให้เป็นพลเมืองดีและเกิดความสามัคคีในชาติ
5. เพื่อส่งเสริมประชาชนให้เกิดความเลื่อมใสในการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

วัตถุประสงค์ของการศึกษาทางไกล

การศึกษาทางไกลมีวัตถุประสงค์ 5 ประการ คือ

1. เพื่อเปิดโอกาสให้กับประชาชนที่ด้อย พลาด หรือขาดโอกาสทางการศึกษาได้เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการนำไปปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น
2. เพื่อใช้รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนที่ไม่ได้เรียนอยู่ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในระบบโรงเรียน
3. เพื่อเสริมสร้างการรู้หนังสือและยกระดับการศึกษาของประชาชน
4. เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น
5. เพื่อส่งเสริมให้เกิดกระบวนการกลุ่มในการเรียนการสอน และปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน

หลักการจัดการศึกษาทางไกล

ในการจัดการศึกษาทางไกล มีหลักในการจัด ดังนี้ (ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา,2533)

1. เป็นการเรียนการสอนโดยใช้สื่อประสม ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ รายการวิทยุ และการจัดกลุ่มผู้เรียน
2. เป็นการเรียนระบบเปิด คือ ผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเรียนได้อย่างทั่วถึง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนได้ทุกสถานที่ ทุกเวลาตามความสามารถความสะดวกของผู้เรียน และส่งเสริมให้สามารถเรียนรู้โดยไม่มีข้อจำกัด
3. เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพึ่งพาตนเอง คือ ให้ผู้เรียนวางแผนการเรียนด้วยตนเอง โดยใช้สื่อประสม

วิธีการศึกษาทางไกล

การศึกษาทางไกลมีวิธีช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากที่สุด ได้แก่ การกระตุ้นใจให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ เช่น การอ่านคู่มือเรียน การฟังรายการวิทยุ การไปพบกลุ่ม การทำแบบฝึกหัดต่างๆ ที่บทเรียนกำหนดให้ การตอบสนองต่อกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการถามปัญหา อภิปราย แสดงความคิดเห็น แนะนำเกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยการใช้วิทยุ และโทรทัศน์เป็นสื่อกลางในการเรียนการสอน

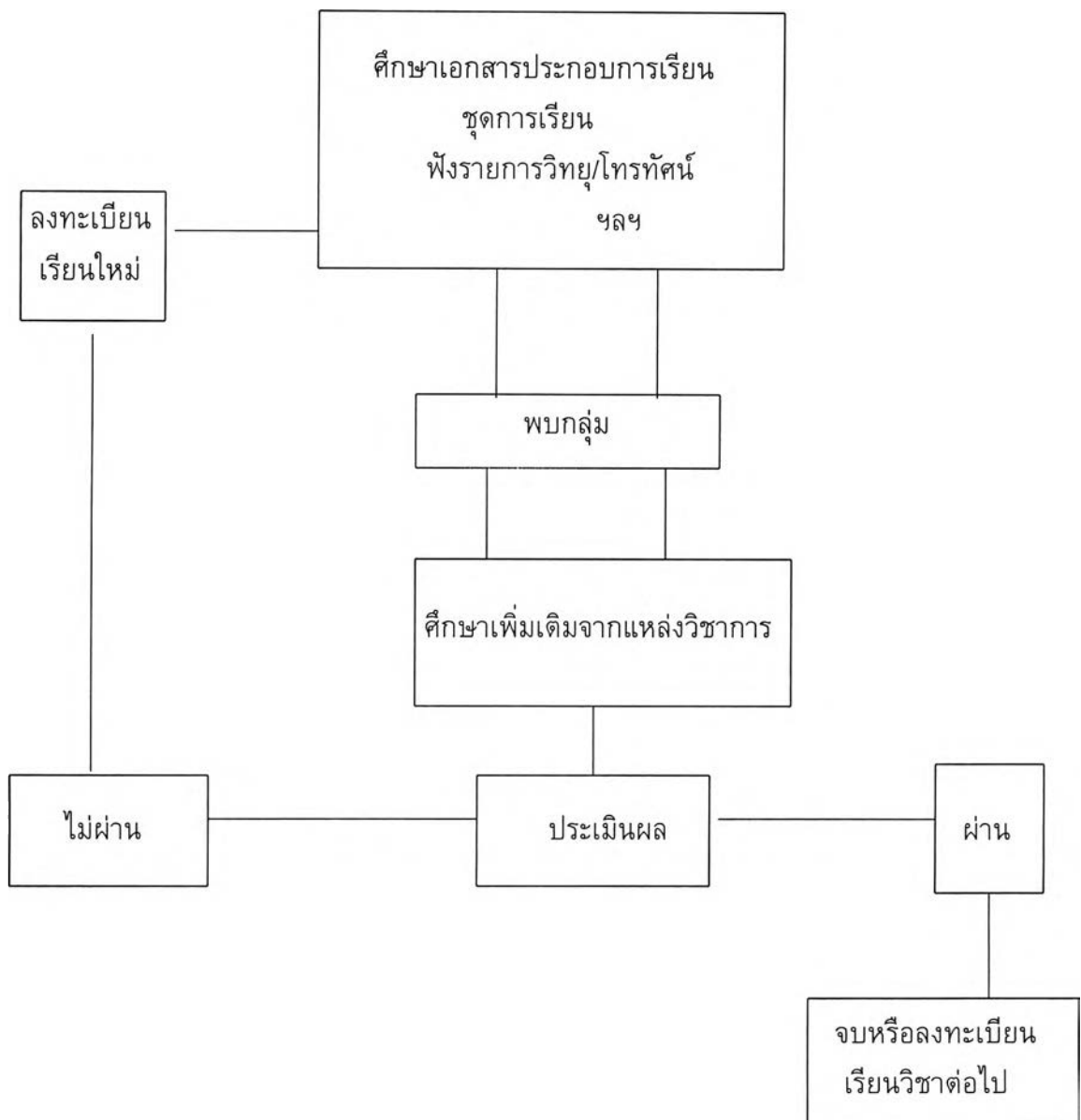

วิธีการศึกษาทางไกล เป็นวิธีที่เหมาะสมแก่ผู้ที่มีภารกิจมากหรืออยู่ในชนบทห่างไกล ซึ่งไม่สามารถเรียนแบบในชั้นเรียนได้ โดยผู้เรียนขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาและลงทะเบียนที่ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ ศึกษาตำรา แบบเรียน เอกสารต่างๆ ด้วยตนเอง พร้อมทั้งฟังบทเรียนทางวิทยุ โทรทัศน์ควบคู่กันไป นอกจากนี้ผู้เรียนจะต้องไปร่วมกิจกรรมการพบกลุ่มตามที่กำหนดเพื่อทำกิจกรรมตามที่ระบุไว้

ลักษณะการเรียนทางไกล

1. วิธีการสอนทางไกลนั้นจะต้องจัดทำบทเรียนและเอกสารให้นักศึกษา โดยจัดส่งให้ทางไปรษณีย์
2. มีการออกอากาศบทเรียนทางวิทยุ
3. มีการพบกลุ่มเพื่ออภิปรายและทำกิจกรรม
4. มีการบรรยายสรุปสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง
5. มีบริการด้านวิชาการ เช่น บริการสื่อเสริม หรือศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น
6. ผู้เรียนต้องศึกษาด้วยตนเองโดยฟังบทวิทยุ โทรทัศน์ ศึกษาคู่มือเรียน ทำแบบฝึกหัด
7. ผู้เรียนพบกลุ่มเพื่ออภิปราย ทำกิจกรรม ทำแบบฝึกหัด หรือสอบถามปัญหาการเรียนจากครูประจำกลุ่ม

ในการเรียนการสอนทางไกลสามารถแสดงเป็นแผนภูมิแสดงขั้นตอนการเรียนการสอนทางไกล ดังนี้ คือ

แผนภูมิที่ 2 : แผนภูมิแสดงขั้นตอนการเรียนทางไกลของกรมการศึกษานอกโรงเรียน
ที่มา : กรมการศึกษานอกโรงเรียน, คู่มือการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ
วิธีเรียนทางไกล กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2534

ตอนที่ 3   หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ

การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญใช้หลักสูตร 3 ระดับ ดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับประถมศึกษา หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2531 เป็นหลักสูตรที่เน้นการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม โดยจัดเนื้อหาวิชาเป็นกลุ่มประสบการณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มสภาพประสบการณ์พื้นฐาน (บังคับ) รวม 190 สภาพ และกลุ่มประสบการณ์เสริม (เลือก) ไม่น้อยกว่า 60 สภาพ รวมทั้งสิ้น 250 สภาพ โดยใช้วิธีเรียนไม่น้อยกว่า 500 ชั่วโมง (เวลาเรียน 2 ชั่วโมง/สภาพ) ยกเว้นที่ผู้เรียนมีการเทียบโอนจะสามารถจบก่อนหลักสูตรกำหนดได้ วิชาที่กำหนดให้เรียนมีดังนี้

- 1.1 กลุ่มสภาพประสบการณ์พื้นฐาน 1 จำนวน 100 สภาพ แบ่งออกเป็นกลุ่มสภาพ คือ
  - 1.1.1 สภาพประสบการณ์พื้นฐาน 1 จำนวน 100 สภาพประกอบด้วย วิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต ทักษะภาษาไทย ทักษะคณิตศาสตร์ และวิชาชีพ
  - 1.1.2 สภาพประสบการณ์พื้นฐาน 2 จำนวน 50 สภาพ ประกอบด้วย วิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต ทักษะภาษาไทย และทักษะคณิตศาสตร์
  - 1.1.3 สภาพประสบการณ์พื้นฐาน 3 จำนวน 30 สภาพ ประกอบด้วย วิชาทักษะภาษาไทย ทักษะคณิตศาสตร์ และวิชาท้องถิ่น
  - 1.1.4 สภาพประสบการณ์พื้นฐาน 4 จำนวน 10 สภาพ เป็นวิชาที่วัดด้วยกิจกรรมการพบกลุ่ม
- 1.2 กลุ่มสภาพประสบการณ์เสริม (เลือก) ให้เลือกเรียนไม่น้อยกว่า 60 สภาพ จาก 5 วิชา ซึ่งได้แก่
  - 1.2.1 ภาษาไทย จำนวน 20 สภาพ
  - 1.2.2 คณิตศาสตร์ จำนวน 20 สภาพ
  - 1.2.3 ส่งเสริมคุณภาพชีวิต จำนวน 20 สภาพ (เลือกเรียนได้ 1 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้)
  - 1.2.4 ภาษาดังประเทศ เลือกเรียน 20 หรือ 40 สภาพ ได้ 1 ภาษา คือ ภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน ญี่ปุ่น อาหรับ บาหลี และภาษาอังกฤษ

2. หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2530 กำหนดให้ผู้เรียนเรียนตามหลักสูตรดังกล่าวนี้จะต้องเรียนรวมทั้งสิ้น 7 หมวดวิชา จึงจะจบหลักสูตร โดยเป็นหมวดวิชาบังคับ 4 หมวดวิชา และหมวดวิชาเลือกอีก 3 หมวดวิชา ดังนี้

2.1 หมวดวิชาบังคับ 4 หมวดวิชา วิชาภาษาไทย วิชาคณิตศาสตร์ วิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต และวิชาอาชีพ

2.2 หมวดวิชาเลือก ให้เลือก 3 หมวดวิชา จากจำนวน 6 หมวดวิชา คือ วิชาภาษาไทย วิชาคณิตศาสตร์ วิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต วิชาภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) วิชาวิทยาศาสตร์ และหมวดวิชาอาชีพ

3. หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2530 ได้กำหนดเกณฑ์การจบหลักสูตรไว้ คือ ผู้เรียนจะต้องเรียนหมวดวิชาบังคับ 5 หมวดวิชา และหมวดวิชาเลือก 3 หมวดวิชา จาก 6 หมวดวิชา คือ

3.1 หมวดวิชาบังคับ ได้แก่ หมวดวิชาภาษาไทย 1 หมวด วิชาสังคมศึกษา 1 หมวด วิชาพลานามัย หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ (เลือก 1 หมวดวิชาระหว่างหมวดวิชาวิทยาศาสตร์ 1 กับหมวดวิชาวิทยาศาสตร์ 2) และหมวดวิชาพื้นฐานอาชีพ ซึ่งมี 6 สาขา คือ วิชาช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม คหกรรม พาณิชยกรรม ศิลปหัตถกรรม ศิลปกรรม (เลือกเรียน 1 สาขาวิชา)

3.2 หมวดวิชาเลือกมี 6 หมวดวิชา เลือกเรียนเพียง 3 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาภาษาไทย 2 หมวดวิชาสังคมศึกษา 2 หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ 3 หมวดวิชาคณิตศาสตร์ หมวดวิชาภาษาต่างประเทศ (ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาบาลี ภาษาญี่ปุ่น ภาษาเยอรมัน และภาษาอาหรับ) และหมวดวิชาอาชีพ

นอกจากนี้ผู้เรียนทุกระดับ (ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย) ยังต้องเข้าร่วมกิจกรรมพบกลุ่มตามเกณฑ์ที่ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กำหนดไว้ จึงจะจบหลักสูตรโดยสมบูรณ์

การพบกลุ่มตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ

การจัดการพบกลุ่มตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. การพบกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียน หมายถึง การพบกลุ่มระหว่างครูประจำกลุ่มกับผู้เรียนที่ลงทะเบียนเรียนในแต่ละภาคเรียน โดยพบกันสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ไม่น้อยกว่า 3 ชั่วโมง ตลอดทุกสัปดาห์ในภาคเรียน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2540)

วัตถุประสงค์ของการพบกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียน มีดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนและครูประจำกลุ่ม ร่วมกันจัดตารางเรียนชุดวิชาในแต่ละสัปดาห์ตลอดภาคเรียน
2. เพื่อจัดกลุ่มผู้เรียนให้ร่วมกันทำกิจกรรมในลักษณะต่างๆ กัน เช่น กิจกรรมรายบุคคล กิจกรรมกลุ่มย่อย กิจกรรมกลุ่มใหญ่ และกิจกรรมอื่นๆ ที่เหมาะสมตามที่กำหนดไว้ในชุดวิชา
3. เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดในชุดวิชา
4. เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาการเรียน ในชุดวิชาที่มีเนื้อหายากเกินกว่าที่จะทำความเข้าใจร่วมกันได้ ให้นำไปสู่การสอนเสริม

ขอบข่ายการพบกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียน มีดังนี้

1. ให้มีการพบกลุ่ม เพื่อจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เป็นไปตามกิจกรรมของชุดวิชา ทุกชุดวิชาที่ลงทะเบียนเรียนไว้ในภาคเรียนนั้นๆ
2. ให้จัดการพบกลุ่มในแต่ละภาคเรียน สัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 3 ชั่วโมง จำนวน 20 สัปดาห์ รวม 60 ชั่วโมง
3. ในการพบกลุ่มในสัปดาห์ที่ 1 เป็นการจัดปฐมนิเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจในกระบวนการเรียนการสอน สัปดาห์ที่ 2-19 เป็นการเรียนโดยปฏิบัติกิจกรรมตามชุดวิชาที่ลงทะเบียนเรียนประมาณสัปดาห์ละ 1 ชุดวิชา และสัปดาห์สุดท้ายเป็นการประเมินผลปลายภาคเรียน

2. กิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ เป็นเงื่อนไขในการจบหลักสูตรในแต่ละระดับ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต

แม้ว่าผู้เรียนจะเรียนจบไปแล้วก็สามารถนำแนวความคิด ความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดีที่ได้จากการทำกิจกรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตทั้งปัจจุบันและอนาคตได้อย่างเหมาะสม สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ดังนั้นการจัดกิจกรรมในทุกวิธีเรียนจึงเป็นไปตามหลักการ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยแบ่งเนื้อหากิจกรรมออกเป็น 2 ตอน คือ ภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ซึ่งมีความเข้มข้นของกิจกรรมจากน้อยไปหามากตามระดับการศึกษา ทั้งนี้การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตมีหลักการและเหตุผล 3 ประการ คือ

1. เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญา หรือตามพื้นฐานของกระบวนการแก้ปัญหา “คิดเป็น” ซึ่งต้องอาศัยการรวบรวมข้อมูลให้รอบคอบทั้ง 3 ด้าน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม และวิชาการ และนำข้อมูลพื้นฐานมาอภิปรายร่วมกันในกลุ่มให้ชัดเจน ก็จะทำให้สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เพื่อส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันในระบบกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้นั้นมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสใช้กระบวนการกลุ่ม แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ โดยฝึกทักษะ ความมีเหตุผล การคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น
2. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชุมชน สังคม เกิดความรู้สึกรักผูกพันเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และสังคมอย่างแน่นแฟ้น อีกทั้งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและชุมชน
3. เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักทำนุบำรุงศาสนา มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

ลักษณะสำคัญของการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต มีดังนี้

1. เป็นกิจกรรมหรือโครงการที่ใช้กระบวนการกลุ่ม โดยมีประชาชนเข้าร่วมสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการอย่างชัดเจน
2. เป็นกิจกรรมหรือโครงการที่ใช้หลักการประสานงาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนแบบพึ่งพาตนเอง และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมส่วนร่วมและชุมชน

3. เป็นกิจกรรมหรือโครงการที่นำไปสู่การแก้ปัญหา ส่งเสริม สนับสนุนหรือกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนได้ดียิ่งขึ้น
4. เป็นกิจกรรมหรือโครงการที่ผ่านการพิจารณา วิเคราะห์ อภิปรายจากกลุ่มให้เป็นกิจกรรมหรือโครงการ สามารถนำไปดำเนินการได้
5. เป็นกิจกรรมหรือโครงการที่ได้ปรึกษาหารือ และได้รับการรับรองจากหัวหน้าสถานศึกษา
6. เป็นกิจกรรมหรือโครงการที่ไม่มีค่าตอบแทนใดๆ สำหรับผู้เรียน แต่ได้ผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม และผู้เรียนที่รับผิดชอบจะได้ผลงานจากการทำกิจกรรมตามที่ได้รับอนุมัติโครงการ
7. เป็นกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งเสริมการนำความรู้จากการเรียนไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม

ขอบข่ายการทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต จัดเป็น 23 ตอน คือ ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยมีความเข้มข้นของกิจกรรมจากน้อยไปหามาก ตามระดับการศึกษา

ภาคทฤษฎี มีจุดประสงค์ขอบข่ายเนื้อหา ดังนี้

1. เพื่อให้รู้โครงสร้างและกิจกรรมการพบกลุ่ม
2. เพื่อให้รับบทบาทผู้นำ ผู้ตามที่ดี
3. เพื่อให้ตระหนักถึงประโยชน์ของการพบกลุ่ม
4. เพื่อให้รับบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม
5. เพื่อให้รู้กระบวนการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต
6. เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรม
7. เพื่อให้รู้หลักการและประโยชน์ของการมีมนุษยสัมพันธ์ สามารถนำไปใช้ในการดำเนิน

ชีวิต

8. เพื่อให้รู้วิธีการเขียนโครงการ
9. เพื่อให้ตระหนักถึงการวางแผน และประโยชน์ของการวางแผน
10. เพื่อให้เข้าใจและสามารถใช้กระบวนการกลุ่มในการคิด และแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาของชุมชนหรือสังคม
11. เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม

ภาคปฏิบัติ ให้ดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วยขอบข่ายเนื้อหา ดังนี้

1. กิจกรรมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนยึดมั่นในศาสนา ปลูกฝังค่านิยมที่ดี เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งศิลปะ ประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่นและของชาติ เช่น กิจกรรมส่งเสริมการประกอบพิธีในวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของชาติ เช่น วันลอยกระทง วันสงกรานต์ การแต่งกายประจำชาติ และการละเล่นพื้นเมือง ฯลฯ

2. กิจกรรมการพัฒนาชุมชนและสังคม เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาและบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อแก้ปัญหาของสังคมหรือทำให้สังคมและชุมชนดีขึ้น เช่น กิจกรรมกำจัดขยะมูลฝอยในที่สาธารณะ กิจกรรมปลูกต้นไม้ ดูแลรักษาสาธารณสมบัติ กิจกรรมสร้างศาลาเอนกประสงค์ ฯลฯ

3. กิจกรรมสนับสนุนงานการศึกษาออกโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นสนับสนุนงานการศึกษาออกโรงเรียน เช่น กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิต (สคช.) กิจกรรมประชาสัมพันธ์ งานการศึกษาออกโรงเรียน กิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนาที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ศูนย์การเรียนรู้ ห้องสมุด แหล่งความรู้หมู่บ้าน หอกระจายข่าว ศูนย์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ฯลฯ
(กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2535)

ตอนที่ 4 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.1 อายุ

นักวิชาการทางการศึกษาผู้ใหญ่กล่าวว่า ลักษณะผู้ใหญ่มี 3 ลักษณะ คือ ลักษณะอายุ ลักษณะของสติปัญญา และลักษณะของบทบาททางสังคม (โมหัมมัด อับดุลกาเดร์, 2519) คนส่วนใหญ่ถือคำจำกัดความด้านอายุเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็นผู้ใหญ่ ฉะนั้นในการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่จึงควรศึกษาถึงหลักจิตวิทยาผู้ใหญ่และหลักการสอนผู้ใหญ่

หลักจิตวิทยาผู้ใหญ่

ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่จะมีลักษณะการแสดงออก การเรียนรู้และประสบการณ์ต่างไปจากผู้เรียนที่อยู่ในวัยเด็ก หลักจิตวิทยาผู้ใหญ่จะช่วยทำให้ผู้สอนวางแผนการจัดการเรียนการสอน จัดประสบการณ์การเรียนรู้ รวมทั้งจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้เรียนในวัยผู้ใหญ่ได้เหมาะสมสอดคล้องยิ่งขึ้น

1. ลักษณะของผู้ใหญ่

- 1.1 มีประสบการณ์เดิมที่จะนำมาใช้ในการเรียนรู้แตกต่างกัน
- 1.2 มักมองตนเองว่าไม่สามารถกำหนดชีวิตของตนเองได้เนื่องจากยากจน
- 1.3 ชอบการแนะนำมากกว่าการสอน
- 1.4 มักคิดว่าตนเองไม่มีความสามารถทางการเรียนเพราะเคยออกกลางคัน
- 1.5 ชอบทำตามความเคยชิน
- 1.6 ชอบการปฏิบัติที่มีความจริงจัง ความปรารถนาดี ความยุติธรรมและมีเหตุผล
- 1.7 มีภารกิจความรับผิดชอบในชีวิตมาก
- 1.8 ชอบสิ่งที่ปฏิบัติได้ง่ายๆ และมีความคล่องตัว
- 1.9 ต้องใช้เวลามากในการสร้างความคุ้นเคยและความสนิทสนม
- 1.10 มีจุดมุ่งหมายในการเรียนแตกต่างกัน
- 1.11 มีความสนใจมากในสิ่งที่ตรงกับความชอบและความต้องการ

2. การแสดงออกของผู้ใหญ่

1. ไม่ชอบตำหนิ การดูหมิ่น และการแสดงตัวในที่ประชุม
2. ไม่ชอบถูกบังคับหรือต้องตอบคำถามทันทีโดยมิได้เตรียมตัวล่วงหน้า
3. ไม่ชอบพูดถึงปมด้อยและความผิดพลาดของตน
4. ไม่ชอบเข้มงวดกวดขัน
5. ไม่ชอบให้ช่วยเหลือและเอาใจใส่จนเกินไป
6. ไม่ชอบจู้จู้จุกจิกนินทา
7. มีความประหม่าและกลัวความผิดมากกว่าเด็ก
8. รู้จักตนเองว่ามีความรู้ความสามารถ
9. มีความพร้อมในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา
10. ชอบการยกย่อง ชมเชย และสนับสนุนให้กำลังใจ

3. หลักการเรียนของผู้ใหญ่

1. ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ อย่างเต็มที่
2. ได้รับการจูงใจ และมองเห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียน
3. สิ่งที่เรียนนั้นสนองต่อความต้องการของตนเอง
4. สิ่งที่เรียนนั้นสนองความรู้และประสบการณ์ที่มี
5. สิ่งที่เรียนนั้นเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนนำไปใช้ได้ทันที
6. ผู้เรียนกับผู้สอนมีความเข้าใจกัน ให้กำลังใจผู้เรียนเสมอ
7. ผู้เรียนมีความพอใจที่จะเรียน
8. การเรียนใช้ปัญหาที่พบจริงในชีวิต เรียนรู้ด้วยวิธีแก้ปัญหาที่หลากหลาย
9. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติด้วยตนเองให้มากที่สุด
10. มีวิธีเรียนที่แตกต่างกัน ผู้สอนควรใช้หลายๆ อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน

(กรมการศึกษานอกโรงเรียน,2538)

หลักการสอนผู้ใหญ่

มัลคัม เอส โนวส์ (Malcoim S. Knowles,1950) ได้เขียนข้อเสนอแนะหลักเกณฑ์ในการสอนผู้ใหญ่ไว้ในหนังสือเรื่อง Information Adult Education จำนวน 12 ข้อ ดังนี้

1. นักศึกษาควรมีความเข้าใจและเห็นด้วยกับจุดมุ่งหมายของวิชาที่เรียน นั่นคือ ถ้าต้องการให้ผู้ใหญ่เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว เขาควรได้ทราบถึงจุดมุ่งหมายทั่วไปของวิชานั้น โดยที่เขาต้องมองเห็นภาพโดยส่วนรวมได้อย่างชัดเจนและทิศทางที่จะดำเนินไปในการเรียนรู้ ดังนั้นจึงมีความสำคัญในการอธิบายถึงรายละเอียดของวิชา เป้าหมายที่แจ่มชัดให้ผู้เรียนได้รับทราบในการพบกันครั้งแรก

2. ผู้เรียนควรจะมีความต้องการที่จะเรียนรู้ ในการจัดการศึกษาเรามักคาดคะเนว่านักศึกษาส่วนมากมาเข้าเรียนด้วยความต้องการที่จะเรียน เนื่องจากว่าโดยทั่วไปแล้วเขามาด้วยความสมัครใจ แต่ในบางครั้งครูผู้สอนผู้ใหญ่ก็อาจจะต้องเผชิญกับการให้กำลังใจเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความต้องการเรียนด้วย ความต้องการนี้ต้องเกิดจากความรู้สึกว่า ตัวเองมีความสามารถที่จะบรรลุความสำเร็จได้ โดยการได้รับความเห็นใจและเข้าใจจากครูผู้สอน

3. บรรยากาศในการเรียนและสถานการณ์ของการเรียนรู้ควรเป็นกันเอง เนื่องจากการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มเป็นแหล่งของการเรียนรู้ที่มีความสำคัญยิ่ง ผู้สอนควรมีความรับ

ผิดชอบในการสร้างบรรยากาศและอำนวยความสะดวกสำหรับการอภิปรายกลุ่ม ทักษะการ ยอมรับและความเคารพยกย่อง จะเป็นบุคลิกภาพที่สำคัญของครูผู้สอนในการสร้างบรรยากาศ ความเป็นกันเอง นอกจากนั้นแล้วครูผู้สอนสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้จักและนำตัวกันเอง และให้อธิบายรายละเอียดย่อๆ เกี่ยวกับประสบการณ์และความสนใจ ถ้าหากผู้สอนแสดงบทบาทของตนเองในฐานะผู้เรียนมากกว่าความเป็นผู้สอนแล้ว เขาย่อมได้รับความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

4. สถานการณ์ทางกายภาพทั่ว ๆ ไป ควรเป็นที่พึงพอใจสำหรับผู้เรียน ได้แก่ การจัด โต๊ะ เก้าอี้ และเครื่องมือเครื่องใช้ ควรจะได้รับการพิจารณาเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความสุขสบาย ตามที่ผู้เรียนต้องการ มีความสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มตัวอย่าง เช่น ถ้าต้องการให้ สมาชิกได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันดังนั้นก็ควรให้ผู้เรียนควรถูกหันหน้าเข้าหากันเพื่อจะได้ อภิปรายกันอย่างเต็มที่

5. ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการเรียน และมีความรับผิดชอบต่อกระบวนการเรียนรู้ เพราะว่าวิธีการที่ดีที่สุดในการเรียนรู้ คือ การกระทำ (Learning by doing) ถ้าหากผู้เรียนได้ กระทำบางอย่างหรือพูดแสดงความคิดเห็นบางอย่างก็ย่อมจะดีกว่าการที่เพียงแต่เฝ้ามองดูคนอื่นเฉย ๆ เท่านั้น โดยทั่วไปผู้เรียนที่กระตือรือร้นและมีชีวิตชีวาจะเรียนรู้ได้มากกว่า ผู้เรียนจะ เรียนได้มากขึ้นถ้าหากเขารู้สึกว่าเขาต้องมีความรับผิดชอบต่อกระบวนการภายในกลุ่ม ด้วยเหตุ นี้ ผู้สอนที่ฉลาดควรใช้วิธีการหลาย ๆ ด้านเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่ม กลุ่มที่สามารถจัดดำเนินการ ด้วยตนเองจะได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้มากกว่ากลุ่มที่ต้องอาศัยครูสอน

6. การเรียนรู้ที่จะสัมพันธ์เกี่ยวข้องและใช้ประสบการณ์ของผู้เรียนให้เป็นประโยชน์ใน การเสนอแนวคิดและความรู้นั้น ถ้าหากมีความหมายต่อผู้เรียนแล้ว ผู้สอนควรจะปรับให้เข้ากับ ประสบการณ์ของผู้เรียนทั้งหลาย ผู้ใหญ่โดยทั่ว ๆ ไปนั้น เรียนโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่าง ประสบการณ์ใหม่กับประสบการณ์เดิม หรือด้วยการโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ยังไม่รู้ไปหา สิ่งที่อยู่แล้ว นอกจากนั้นประสบการณ์ของผู้เรียนที่เสนอต่อชั้นเรียนนับว่าเป็นแหล่งของความรู้ที่มี คุณค่ามาก สมาชิกของชั้นเรียนผู้ใหญ่ นั้นมักจะมีประสบการณ์ที่มีคุณค่าแตกต่างกันออกไป ที่จะ ทำให้ทุก ๆ คนได้รับประโยชน์ร่วมกัน

7. ครูผู้สอนควรรู้เนื้อหาวิชาที่ตนสอนเป็นอย่างดี ถ้าหากครูจะช่วยแนะแนวการเรียน การสอนให้ได้ผลดี เขาจะต้องมีความรู้ในวิชาที่เชี่ยวชาญ ต้องรู้ถึงเอกสารและตำราทางวิชาการ ในสาขานั้นเป็นอย่างดี เพื่อจะได้ช่วยแนะนำแหล่งความรู้ให้แก่ผู้เรียนที่จะได้ค้นคว้าต่อไป รวมทั้งจะได้จัดการเรียนการสอนให้ได้ดำเนินไปอย่างเหมาะสมด้วย

8. ผู้สอนควรมีความกระตือรือร้นเกี่ยวกับวิชาที่สอน และการสอนวิชานั้นๆ ด้วย โดยที่ ความกระตือรือร้นนั้นสามารถถ่ายทอดไปยังผู้เรียนได้ด้วย ครูที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าตัว

เองมีความกระตือรือร้นและพึงพอใจในการสอน จะมีผลทำให้นักเรียนเป็นผู้กระตือรือร้นและเอาใจใส่ในการเรียนด้วย ความกระตือรือร้นนั้นนับได้ว่าเป็นแรงจูงใจที่ดีที่สุดสำหรับการเรียนรู้

9. นักศึกษาผู้ใหญ่ควรได้เรียนรู้ไปตามระดับความสามารถของตนเอง เนื่องจากในชั้นเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่ชั้นนั้น มีความแตกต่างกันในด้านประสบการณ์ การศึกษาความถนัดทางด้าน การเรียน ความเข้าใจและความสามารถอย่างมากมาย ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจึงควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในแง่ต่างๆ

10. วิธีการสอนที่ใช้กับนักศึกษาผู้ใหญ่ ควรแตกต่างและผันแปรกันไปในแต่ละโอกาสหรือสถานการณ์ของการสอน ครูที่สอนนักศึกษาผู้ใหญ่สามารถเลือกใช้วิธีการสอนได้หลายรูปแบบตามความเหมาะสม

11. ครูผู้สอนควรมีความรู้สึทางด้านจริยธรรมองงาม ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อทัศนคติของครูที่เขาควรจะยอมรับว่า ประสบการณ์ในด้านการสอนนั้นช่วยให้เขามีโอกาสในการพัฒนาตนเอง ถ้าหากครูคิดว่าตัวเขาเป็นเสมือนผู้เรียนคนหนึ่งด้วยแล้ว ปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อนักศึกษาจะเป็นการกระตุ้นได้มากกว่า การที่เขาที่มีความคิดว่าตัวเองมีความรู้ดีที่สุดแล้ว นอกจากนั้นแล้วทัศนคติของครูยังเป็นพลังที่เข้มแข็งในการชี้ถึงบรรยากาศทางกลุ่มและทัศนคติของนักศึกษาด้วย

12. ครูผู้สอนควรมีแผนงานที่ยืดหยุ่นได้เกี่ยวกับการสอน ซึ่งจะช่วยให้ทั้งครูและนักศึกษาได้มีแนวคิดที่ชัดเจนว่า เขากำลังทำอะไรอยู่ และจะทำอะไรต่อไปถ้าหากสามารถเปลี่ยนแปลงการสอนได้ โดยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ตกลงกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชลิค (Schlick, 1969) ได้ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาในวิทยาลัยสามแห่งในเมืองมาริโคปา (Maricopa) ผลการวิจัยพบว่า อายุเป็นตัวพยากรณ์เกรดเฉลี่ยที่ดีที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฟัดจ์ (Fudge, 1972) ซึ่งพบว่าข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษา เช่น อายุ ช่วยในการทำนายเกรดเฉลี่ยในวิทยาลัยได้ถูกต้องมากขึ้น และถ้าใช้ร่วมกับคะแนนแบบทดสอบความถนัดทางการเรียน จะใช้เป็นตัวพยากรณ์ผลการเรียนได้ดีที่สุด แกรนท์ (Grant, 1980) ได้ศึกษานักเรียนเกรด 5 และเกรด 10 จำนวน 120 คน ซึ่งมาจากโรงเรียนในแถบกลางของรัฐนิวเจอร์ซีย์ ได้สรุปผลการค้นคว้าว่า นักเรียนที่มีอายุมากจะเข้าใจคำที่เป็นสัญลักษณ์ในทางไวยากรณ์ได้ดีกว่ากลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า

ด้านงานวิจัยภายในประเทศเกี่ยวกับตัวแปรด้านอายุได้มีผู้ศึกษาวิจัยไว้ คือ สุรเดช ปนาทกุล (2526) ได้ศึกษาค้นคว้าและพบว่า ผู้ที่มีอายุน้อยจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าผู้ที่มีอายุมาก เพราะผู้ที่มีอายุน้อยยังไม่มีอาชีพและมีเวลาศึกษานานกว่าผู้ที่มีอายุมาก แต่อายุก็สามารถอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาได้เพียงร้อยละ 12 เท่านั้น พูลทอง ปิยะอนันต์ (2526) ได้ศึกษาองค์ประกอบบางประการที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 5 ของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 4 ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า อายุของนักศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณา โดสสถาน ซึ่งทำการวิจัยในปีเดียวกันและพบว่า อายุของนักศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และงานวิจัยของ สมศักดิ์ พวงมาลี (2532) ก็ได้ข้อค้นพบเช่นกันว่า อายุของนักศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมวดวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทางตรงกันข้ามงานวิจัยของ พวงรัตน์ พยุงกิจ (2526) อุดลย์ เขียวอ่อน (2526) จามรรัตน์ เปรมปราโมทย์ (2528) ศิรพร เลิศนุวัฒน์ (2538) และอัมพร ดันเจริญ (2538) ที่ได้ศึกษาพบว่า อายุของนักศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ตัวแปรด้านอายุจึงเป็นตัวแปรที่ควรศึกษา ทั้งนี้เพราะธรรมชาติของผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการมีความหลากหลายในด้านของภาษา วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ประเพณีต่างๆ ที่มาจากหลายภูมิภาคของประเทศ

4.2 สถานภาพสมรส

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพสมรสกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น มีการศึกษาไว้น้อยมาก คือ ศรีเชาว์ วิหคโต (2526) ได้ศึกษาและพบว่า สถานภาพสมรสของนักศึกษามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสถานภาพสมรสยังเป็นตัวทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาได้ดีที่สุดอีกด้วย นอกจากนี้ กรองแก้ว เงินศรี (2527) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่ทางวิทยุและไปรษณีย์ประเภทมีครูประจำกลุ่ม ในจังหวัดอุบลราชธานี มุกดาหาร และร้อยเอ็ด ในวิชาภาษาไทย 2 (ท.2) พบว่า สถานภาพสมรสของนักศึกษามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่จากงานวิจัยของ ศิรพร เลิศนุวัฒน์ (2538) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่ทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นด้วยวิธีเรียนด้วยตนเอง ในกรุงเทพมหานคร และพบว่า สถานภาพสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และไม่สามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมพร ดันเจริญ (2538) ที่ได้ศึกษาและ

พบว่า สถานภาพสมรสไม่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาเช่นกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าในจังหวัดสมุทรปราการนั้นสถานภาพสมรสของนักศึกษาจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือไม่

4.3 สถานภาพในครอบครัว

สถานภาพในครอบครัว หมายถึง ตำแหน่งของบุคคลในครอบครัว เช่น หัวหน้าครอบครัว บุตร ภรรยา ญาติ หรือผู้อาศัย เป็นต้น และสถานภาพของบุคคลในครอบครัวเป็นสิ่งที่กำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคคลในครอบครัว เช่น ผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัว คือผู้ที่มีอำนาจและรับผิดชอบในทางเศรษฐกิจและสังคมในครอบครัว อีกทั้งยังมีบทบาทในการตัดสินใจทุกอย่างในครอบครัวอีกด้วย เป็นภรรยาหรือบุตร ความรับผิดชอบและหน้าที่ก็จะแตกต่างกันออกไป จากการศึกษางานวิจัยทางการศึกษานอกโรงเรียน ปีพ.ศ. 2535 พบว่า นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน มีสถานภาพในครอบครัวที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้เพราะนักศึกษานั้น มีอายุ วุฒิภาวะ อาชีพ ประสบการณ์ที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น ความรับผิดชอบในครอบครัวของแต่ละคนก็แตกต่างกันออกไปอีกด้วย

จากการศึกษางานวิจัยที่ศึกษาตัวแปรด้านสถานภาพครอบครัวของนักศึกษา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น มีผู้ศึกษาไว้ไม่มากนัก คือ จากการวิจัยของ สมศักดิ์ พวงมาลี (2532) ได้ศึกษา พบว่า สถานภาพในครอบครัว มีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมวดวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนักศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิธีเรียนทางไกล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4.4 การประกอบอาชีพ

อาชีพมีความสำคัญและจำเป็นต่อภาวะการเป็นผู้ใหญ่ นักสังคมศาสตร์ได้ให้คำจำกัดความของผู้ใหญ่ไว้ว่า ผู้ใหญ่ คือ ผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้ที่ทำมาหาเลี้ยงชีพเอง มีบทบาทเป็นผู้ผลิตทางสังคม ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่าลักษณะหนึ่งของผู้ใหญ่ก็คือ การมีอาชีพของตนเอง

การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของตัวแปรด้านการประกอบอาชีพกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีผู้ศึกษาไว้น้อยมาก คือ สุรเดช ปนาทกุล (2520) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมในครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ได้ผลว่าจากตัวแปรอิสระ ที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่สมการถดถอยทั้งหมด พบว่า ตัวแปรด้านการพูดและฟังภาษาไทยกลาง การนับถือศาสนา เพศ อายุ อาชีพรับจ้าง และอาชีพค้าขายสามารถอธิบายความแปรปรวนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จได้เกือบทั้งหมด อัมพร ดันเจริญ (2538) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพของนักศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดปทุมธานี พบว่า ความแตกต่างระหว่างอาชีพมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล

4.5 รายได้

รายได้เป็นตัวแปรตัวหนึ่งซึ่งถูกนำมาศึกษาถึงอิทธิพลที่จะมีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาหาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจหรือรายได้ของครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากการศึกษาของ ไรท์และบิน (Wright and Bean, 1974) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของฐานะเศรษฐกิจและสังคมในการพยากรณ์ผลการเรียนในวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 จำนวน 1,631 คน ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ รายได้ของครอบครัว อาชีพของบิดา การศึกษาของบิดามารดา ตัวแปรที่ใช้เป็นตัวแปรเกนดร์ คือ เกรดเฉลี่ยชั้นปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า รายได้ของครอบครัวเป็นตัวพยากรณ์เกรดเฉลี่ยที่ดีที่สุด ต่อมาในปี ค.ศ. 1975 เดียร์ (Dear) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลทางฐานะเศรษฐกิจที่มีต่อผลการเรียนของนักเรียน เขาได้ทำการศึกษากับนักเรียน 240 คน ในสหรัฐอเมริกา พบว่า รายได้ของบิดามารดา นักเรียนมีความสัมพันธ์กับเกรดเฉลี่ยของนักเรียน กล่าวคือ นักเรียนที่บิดามารดามีรายได้สูงมักจะมีเกรดเฉลี่ยสูงด้วย

สำหรับงานวิจัยในประเทศนั้น ศรีเชาวน์ วิหตโต (2526) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะด้านสื่อการเรียนและสถานภาพของผู้เรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 3-4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ผลการวิจัยพบว่า รายได้ของนักศึกษามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตรงกันข้ามกับงานของ จามรรัตน์ เปรมปราโมทย์ (2529) สมศักดิ์ พวงมาลี

(2532) ศิริพร เลิศนุวัฒน์ (2538) ที่ได้ศึกษาและพบว่า รายได้ของนักศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่อย่างใด

4.6 จำนวนปีที่ขาดความต่อเนื่องในการศึกษา

(อุดม เขยกิจวงษ์, 2523) เห็นว่า ระยะเวลาที่ว่างเว้นจากการเรียนเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เนื่องจากผู้เรียนที่มีระยะเวลาเรียนต่างกันทำให้เกิดผลการเรียนแตกต่างกันด้วย โดยเฉพาะการศึกษานอกโรงเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกเพศทุกวัย และทุกระดับสมัครเข้าเรียนได้ Bloom, 1960 ได้วิจัยเกี่ยวกับพื้นฐานทางด้านการศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะเห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนในระดับที่ต่ำกว่ามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ของการเรียนในระดับที่สูงขึ้นไป และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จะเพิ่มมากขึ้น ถ้าใช้ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนในระดับที่ใกล้เคียงกันเป็นตัวพยากรณ์ และในทางตรงกันข้ามจะลดลงเมื่อใช้ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนในระดับที่ห่างกันออกไปเป็นตัวพยากรณ์ ข้อค้นพบนี้สามารถอธิบายได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมจะมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายลดลงเรื่อยๆ ถ้าหากช่วงระยะเวลาห่างกันออกไปมากๆ สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน (2522) ได้ศึกษาข้อมูลส่วนตัวของผู้รับการฝึกที่ออกกลางคันหรือเรียนไม่สำเร็จตามหลักสูตร และพบว่า ส่วนใหญ่แล้วเป็นพวกที่จบการศึกษาแล้วหลายปีและไม่ได้เรียนต่อที่ไหนมาก่อน ส่วน พูลทรัพย์ วงษ์พานิช (2523) ได้ศึกษาพบว่า ระยะเวลาจบการเรียนครั้งสุดท้ายก่อนเข้าเรียนในระดับครุศาสตรบัณฑิตของครูประจำกลุ่มและบุคลากรทางการศึกษา มีอำนาจในการพยากรณ์ความสามารถในการเรียน นอกจากนี้ ไพเราะ พุ่มมัน (2524) ยังได้กล่าวไว้ในการอภิปรายผลในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างพื้นฐานทางด้านการศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า สาเหตุที่พื้นฐานทางด้านการศึกษาดั้งเดิมของนักศึกษามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ น่าจะมีสาเหตุมาจากการที่นักศึกษาจบชั้นประถมศึกษาแล้วไม่ได้เรียนต่อทันที แต่ได้ออกไปทำงานบ้างแล้วจึงกลับมาเรียน ทำให้เสียวิชาความรู้เดิม และงานวิจัยของ พูลทอง ปิยะอนันต์ (2526) พบว่า ระยะเวลาก่อนเรียนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาส่งเสริมประสบการณ์ชีวิต 5

4.7 การใช้สื่อของนักศึกษา

ความหมายของการใช้สื่อการเรียนการสอนนั้น ได้มีผู้ให้ไว้หลายๆ ทศนะด้วยกัน ดังเช่น เขียวศรี วิวิศิริ (2530) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง ตัวกลางหรือสิ่งต่างๆ ที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการถ่ายทอดความรู้ของครูถึงผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้เป็นอย่างดี หรือสื่อการเรียนการสอนก็คือ วัสดุอุปกรณ์ วิธีการ หรือเทคนิคที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติ และทักษะไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปฐม นิคมมานนท์ (2528) กล่าวว่า หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ กิจกรรม วิธีการต่างๆ ที่ช่วยในการเรียนการสอนบังเกิดผลและมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้นั่นเอง

กิดานันท์ มลิทอง (2531) ได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนไว้ว่า หมายถึง ตัวกลางที่ช่วยนำและถ่ายทอดความรู้ไปยังผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนที่ตั้งไว้

จากความหมายที่กล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ตัวกลางซึ่งอาจจะเป็นวัสดุ อุปกรณ์ วิธีการ กิจกรรม หรือเทคนิค ที่ใช้เป็นสื่อกลางถ่ายทอดความรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้นั่นเอง

สื่อการเรียนสำหรับการศึกษาทางไกล

สื่อการเรียน (Instructional Media) สำหรับการศึกษทางไกลถือว่าเป็นสิ่งที่มีบทบาทสำคัญอย่างมาก เพราะผู้เรียนจะต้องศึกษาจากสื่อแทนการเรียนจากครูผู้สอน การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของสื่อเหล่านั้น สื่อการสอนทางไกลมีอยู่หลายประเภท

วิจิตร ศรีสอาน (2523) ได้แบ่งสื่อการสอนทางไกลออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

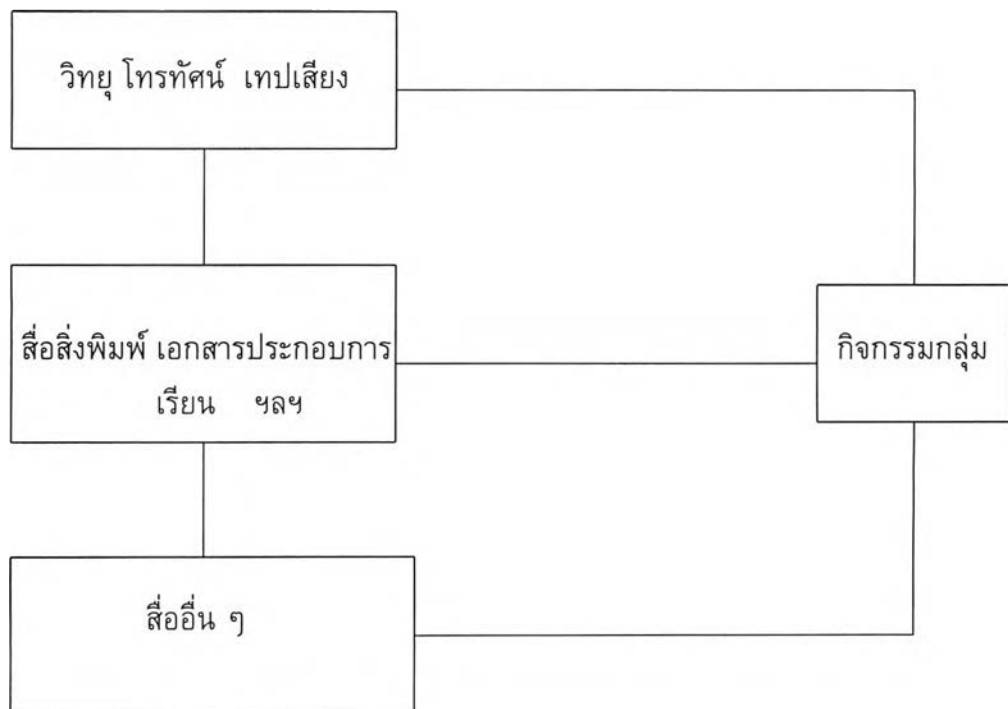
1. สื่อการสอนทางไปรษณีย์ เช่น เอกสารการสอน เอกสารคำบรรยาย จนถึงชุดการสอนและชุดการเรียน
2. สื่อประเภทวิทยุกระจายเสียง
3. สื่อประเภทโทรทัศน์
4. สื่อคน (อาจารย์ผู้สอนหรือครูผู้สอน)

5. สื่อประสม

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2534) ได้แยกสื่อการศึกษาทางไกลออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ คือ

1. สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แบบเรียน แบบฝึกหัด เอกสารประกอบการเรียนและเอกสารอื่นๆ
2. สื่อโสตทัศน์ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ สไลด์ เทปคาสเซ็ท และวีดิทัศน์
3. การพบกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนร่วมกันกระทำตามเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อฝึกกระบวนการกลุ่ม การตัดสินใจแก้ปัญหา การพบปะพูดคุยกับกลุ่ม และการกระทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม

โดยสรุปแล้ว การเรียนการสอนทางไกลต้องอาศัยสื่อหลัก คือ บทเรียนทางไปรษณีย์ บทเรียนทางวิทยุ และครูประจำกลุ่มจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม นอกจากนั้นอาจมีสื่อเสริมอื่น ๆ ตามความเหมาะสม ซึ่งการใช้สื่อในการเรียนสามารถแสดงเป็นแผนภูมิดังนี้ คือ

แผนภูมิที่ 3 : แสดงขั้นตอนการใช้สื่อการเรียนทางไกล

ที่มา : กรมการศึกษานอกโรงเรียน, คู่มือการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2533

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้สื่อสำหรับการศึกษาทางไกล

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุบลราชธานี (2526) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 4 วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 5 และวิชาวิทยาศาสตร์ 1 โดยการสอนแบบปกติกับชุดวิชา โดยศึกษาจากนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 4 ที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนผู้ใหญ่ จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 316 คน เลือกโดยสุ่มแบบคั่นออก ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ใช้แบบทดสอบวิทยาศาสตร์ 1 และสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตอย่างละ 1 ชุด โดยทำการทดสอบก่อนและหลังจากจบหลักสูตร จากการทดลองพบว่าหลังจากการสอนแล้วทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นทั้ง 2 วิชา และจากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ 1 และสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 5 โดยวิธีเรียนที่แตกต่างกัน พบว่า นักศึกษาที่เรียนโดยชุดการเรียนมีผลสัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกันกับนักศึกษาที่เรียนโดยการสอนปกติ

ศรีเชาว์ วิหคโต (2526) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านสื่อในการเรียนและสถานภาพของนักศึกษา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 3-4 ทางวิทยุไปรษณีย์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 3 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 293 คน ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรด้านสื่อในการเรียนและสถานภาพของนักศึกษา มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา (2530) ได้สำรวจการใช้สื่อการศึกษาทางไกล พบว่า ผู้บริหาร ครูประจำกลุ่ม และนักศึกษา มีความเห็นว่าวิทยุเป็นสื่อสำคัญและจำเป็นสำหรับการศึกษาทางไกล และเนื้อหาของรายการควรเป็นการอธิบายเพิ่มเติมหรือเสริมหนังสือแบบเรียน โดยนักศึกษาต้องการให้รายการมีความยาว 30 นาที ส่วนรูปแบบรายการนั้น นักศึกษาชอบรูปแบบรายการบรรยาย รองลงไปได้แก่รายการตอบปัญหา หนังสือแบบเรียน ครูประจำกลุ่มมีความเห็นว่าเหมาะสมดีแล้ว ไม่ว่าจะมีความยากง่าย ขนาดของอักษร จำนวนภาพหรือคำอธิบาย ส่วนสื่ออื่น ๆ นั้น ผู้บริหารและนักศึกษามีความเห็นว่าควรเพิ่มแบบฝึกหัดและคู่มือประกอบการรับฟังรายการด้วย

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา (2533) ได้สำรวจการใช้สื่อทางไกล คือ สภาพการใช้สื่อการศึกษาทางไกลผู้เรียนสามารถเลือกใช้ได้หลายลักษณะ แต่ผู้เรียนมักจะเลือกใช้ตามความสะดวกและใช้ได้ง่าย โดยเฉพาะสื่อแบบเรียน คู่มือ แบบฝึกหัด และเอกสารเสริมผู้เรียนจะใช้กัน

มาก และให้ความสำคัญในสื่อลักษณะนี้สูง รองลงมาเป็นการพบกลุ่มและฟังรายการวิทยุ ส่วนการใช้สื่อโทรทัศน์อื่น ๆ เช่น การใช้สไลด์ รายการวิดีโอทัศน์ประกอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีน้อย จากการศึกษาสภาพการใช้สื่อของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ผู้เรียนร้อยละ 45 ได้รับตารางออกอากาศก่อนเปิดภาคเรียน นอกนั้นได้รับหลังจากมีการเปิดภาคเรียนหรือเมื่อมีการเรียนการสอนไปบ้างแล้ว ในส่วนของการฟังวิทยุมีอยู่ร้อยละ 59 ที่เคยฟังรายการวิทยุบ้าง และมีถึงร้อยละ 39.7 ที่ไม่เคยฟังรายการวิทยุเลย เมื่อแยกเป็นการศึกษาในแต่ละระดับการศึกษา ระดับประถมศึกษาการใช้รายการวิทยุประกอบบทเรียน มีผู้เรียนเพียงร้อยละ 5.6 เท่านั้นที่ฟังรายการวิทยุ ร้อยละ 35.6 เคยฟังบ้างบางครั้ง และมีถึงร้อยละ 35.6 ไม่เคยฟังรายการวิทยุเลย ในระดับมัธยมศึกษาไม่ถึงร้อยละ 35.9 ไม่เคยฟังเลยเช่นกัน สำหรับการใช้เทปคาสเซ็ทสำหรับรายการบทเรียนเพื่อนำมาประกอบการเรียนด้วยตนเอง มีเพียงร้อยละ 13.4 นอกนั้นไม่เคยใช้สื่อประเภทนี้ สำหรับการใช้สื่อแบบเรียนทั้งในระดับประถมและมัธยม ผู้เรียนจะใช้ค่อนข้างมากทั้งสื่อที่เป็นบทเรียน แบบฝึกหัด และเอกสารเสริม เป็นต้น การเรียนการสอนด้วยระบบวิธีทางไกล การพบกลุ่มโดยใช้สื่อบุคคลที่เป็นครูประจำกลุ่มได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติไว้แน่ชัดตลอดเวลา และแนวทางปฏิบัติในการพบกลุ่ม จากสภาพการดำเนินงานครูประจำกลุ่มทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความเห็นร่วมกันว่า สื่อการพบกลุ่มมีความสำคัญมากที่สุด การพบกลุ่มที่เหมาะสมควรเป็นสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง

ไพศาล เฟ่งพิศ (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้สื่อการเรียนทางไกลของนักศึกษา นอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของศูนย์ศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความต้องการในการใช้สื่อทางไกล คือ สื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือเรียนหรือเอกสารประกอบการเรียน นักศึกษามีความต้องการอยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ การพบกลุ่ม ส่วนสื่อประเภทวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาที่มีความต้องการในระดับปานกลาง และความต้องการในการใช้สื่อประเภทเทปคาสเซ็ท เทปโทรทัศน์อยู่ในระดับน้อย

4.8 การใช้เวลาในการอ่านหนังสือเพื่อทบทวนบทเรียน

ศิริลักษณ์ นิ่มทองคำ (2526) ได้ศึกษาปัจจัยด้านเวลาบางประการต่อผลการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า เวลาทบทวนบทเรียนและเวลาที่ใช้ในด้านการค้นคว้าเพิ่มเติมนอกเหนือจากทบทวนบทเรียนมีผลในเชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิรัตน์ สติโรภาส (2530) ได้ศึกษาการใช้เวลาว่างกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม พบว่า การใช้เวลาด้านการอ่าน

หนังสือหรือศึกษาดำรงเรียนในเวลาว่างส่งผลในเชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือการใช้เวลาว่างในการอ่านหรือศึกษาดำรงเรียนในเวลาว่างและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน แสดงว่านักเรียนที่ใช้เวลาว่างในการอ่านหรือศึกษาดำรงเรียนสูงย่อมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงไปด้วย

4.9 การใช้เวลาดูโทรทัศน์เพื่อการศึกษาทางไกลไทยคมและการฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา

โทรทัศน์เพื่อการศึกษา

ความหมายของโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

โทรทัศน์เพื่อการศึกษา หมายถึง ประเภทของการดำเนินกิจการโทรทัศน์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการศึกษา ความรู้ ความคิด และหลักปฏิบัติที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่อง โดยความรู้ที่ได้เรียนนั้นจะมีความเหมาะสมในแต่ละระดับของผู้เรียน สำหรับรายการโทรทัศน์ที่จัดขึ้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้แก่ผู้ชมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็จะจัดทำโดยให้ความรู้ที่เหมาะสมกับวัย ความรู้ พื้นฐานของผู้ชม เพื่อให้เขานำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้

ลักษณะของรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา แบ่งได้ 3 ลักษณะ

1. รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในระบบโรงเรียน
2. รายการโทรทัศน์เพื่อศึกษานอกระบบโรงเรียน
3. รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไป

ประโยชน์ของสื่อโทรทัศน์ในการนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการศึกษา

สื่อโทรทัศน์มีประโยชน์ในการส่งเสริมทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งประชาชนทั่วไป ซึ่งมีผลทำให้ผู้ชมที่เป็นนักเรียนในระบบโรงเรียนและนักศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชาต่างๆ ได้ง่ายขึ้น และจำได้นานโดยเฉพาะมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่ไม่สามารถศึกษาได้อย่างชัดเจนจากเอกสาร ทำให้เกิดความรู้กว้าง

ไกล มีความคิดสร้างสรรค์และสามารถปรับตัวเข้ากับสภาวะแวดล้อมได้ สำหรับประชาชนทั่วไปนั้นสื่อโทรทัศน์จะให้ประโยชน์ คือ ผู้ชมได้รับความบันเทิงไปพร้อม ๆ กันรวมทั้งจะได้รับการแนะแนวในเรื่องที่เป็นประโยชน์ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาคุณภาพชีวิตได้

การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมไทยคม

การจัดการศึกษาทางไกลของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ตามโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมไทยคม ได้เริ่มโครงการในระยะทดลองตั้งแต่ปีงบประมาณ 2537 เป็นต้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงในคุณภาพและมาตรฐานเดียวกัน อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีโอกาสเลือกรับการศึกษที่เหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถในการเรียนของตนเองได้อย่างอิสระ ทวีป อภิสัทธี (2537) กล่าวถึงกระบวนการเรียนการสอนนักศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จะแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ส่วนด้วยกัน คือ

ส่วนที่ 1 ได้แก่ ส่วนของหลักสูตรและสื่อในการเรียนการสอน หลักสูตรที่ใช้สอน คือ หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ โดยนำเนื้อหาวิชาจากหลักสูตรไปผลิตเป็นสื่อประสมที่ศึกษาได้ด้วยตนเองเป็นหลัก

ส่วนที่ 2 เป็นส่วนการบริหารและการจัดการทางออกอากาศ ซึ่งจะบริหารวางแผนการผลิตรายการโทรทัศน์ ตารางออกอากาศ และตารางการพบกลุ่ม จัดการส่งสัญญาณไมโครเวฟมายังสถานีไทยคมภาคพื้นดินเพื่อส่งสัญญาณไปออกอากาศผ่านดาวเทียมต่อไป

ส่วนที่ 3 ส่วนการรับลงทะเบียนนักศึกษาและการจัดการเรียน เริ่มจากนักศึกษาจะขึ้นทะเบียนเรียนที่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญอำเภอ ศึกษาด้วยตนเองจากชุดการเรียน ฟังวิทยุ ชมรายการโทรทัศน์ และไปพบกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมในช่วงเวลาที่ว่างจากอาชีพการงานมีการประเมินผลการเรียนเป็นระยะ ๆ เมื่อประเมินผลสอบได้ครบหมวดวิชาตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ก็จะได้รับประกาศนียบัตรในระดับที่ลงทะเบียนเรียนไว้

กลุ่มเป้าหมายของการใช้ดาวเทียมเพื่อการศึกษา

การออกอากาศรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาผ่านดาวเทียมสู่กลุ่มเป้าหมายอย่างเต็มรูปแบบ จะดำเนินการออกอากาศจากศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา โกลบอล ชูช่วย (2538) ได้จัดกลุ่มเป้าหมายของการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมไว้ 3 กลุ่ม ดังนี้

1. การจัดการศึกษาทางไกลตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน ให้แก่ผู้พลาดโอกาสจากการศึกษาในระบบโรงเรียน ชุติวิชาและรายการโทรทัศน์ที่ออกอากาศมีทั้งสำหรับหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญทุกระดับ และหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพระดับปวช. โดยจัดเวลาออกอากาศให้นักศึกษาผู้ใหญ่ รวมวันละ 10 ชั่วโมง

2. จัดการศึกษาทางไกลเพื่อเสริมและพัฒนาคุณภาพของการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยจัดทำชุติวิชาและออกอากาศรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาผ่านดาวเทียมสำหรับนักเรียนทุกระดับ ทั้งประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่เนื่องจากมีเวลาจำกัดจึงมุ่งเน้นการจัดทำชุติวิชาเฉพาะบางวิชาที่มีปัญหาในการเรียนการสอนของนักเรียนในระบบโรงเรียน ทั้งนี้จะจัดเวลาเพื่อออกอากาศบทเรียนทางโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมให้แก่นักเรียนในระดับต่างๆ รวมวันละ 8 ชั่วโมง

3. จัดการศึกษาทางไกลสำหรับประชาชนทั่วไป เป็นการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพการชีวิต เช่น รายการโทรทัศน์ที่ให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย สิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรม

ระบบการเรียนการสอนการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

การจัดการเรียนการสอนการศึกษาทางไกลโดยใช้โทรทัศน์เพื่อการศึกษาผ่านดาวเทียมมีลักษณะการจัดการเรียนการสอนเช่นเดียวกับระบบการเรียนการสอนทางไกลทั่วไป กล่าวคือ

1. สำรวจความต้องการทางการศึกษาตามที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนดกรอบนโยบาย กลุ่มเป้าหมายการให้บริการการศึกษาทางไกล ซึ่งจะจัดใน 3 ลักษณะ คือ การจัดการศึกษานอกโรงเรียน การจัดการศึกษาเพื่อเสริมการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย

2. การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาทางไกล กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียนจะเป็นแกนกลางในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนที่ใช้ในการจัดการศึกษาทางไกล โดยใช้โทรทัศน์เพื่อการศึกษาผ่านดาวเทียม

3. การผลิตสื่อการศึกษาทางไกล สื่อเพื่อการศึกษาทางไกลในโครงการจัดการศึกษาทางไกล โดยใช้โทรทัศน์เพื่อการศึกษาผ่านดาวเทียม ประกอบด้วยสื่อ 3 ประเภท คือ สื่อเอกสารสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เอกสารตำราเรียนประกอบชุดการเรียน สื่อเทคโนโลยี ได้แก่ รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาผ่านดาวเทียม รายการวิทยุเพื่อการศึกษา เทปเสียงและวีดีโอเทป และสื่อบุคคล ได้แก่ ครูประจำกลุ่ม และจะมีวิทยากรให้ความรู้เสริมตามความจำเป็น

4. การเผยแพร่และกระจายสื่อ การเผยแพร่และกระจายสื่อหลักในโครงการจัดการศึกษาทางไกลโดยใช้โทรทัศน์เพื่อการศึกษาผ่านดาวเทียม คือ การออกอากาศรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาผ่านดาวเทียม ในระบบ DTH ซึ่งศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาแห่งชาติจะประสานการจัดส่งรายการโทรทัศน์ไปยังสถานีส่งสัญญาณดาวเทียม ของบริษัทชินวัตรแซทเทลไลท์ จำกัด เพื่อส่งสัญญาณต่อไปยังดาวเทียมไทยคม และจะกระจายสัญญาณไปยังเครื่องรับสัญญาณดาวเทียมส่วนบุคคลตามพื้นที่ต่างๆ

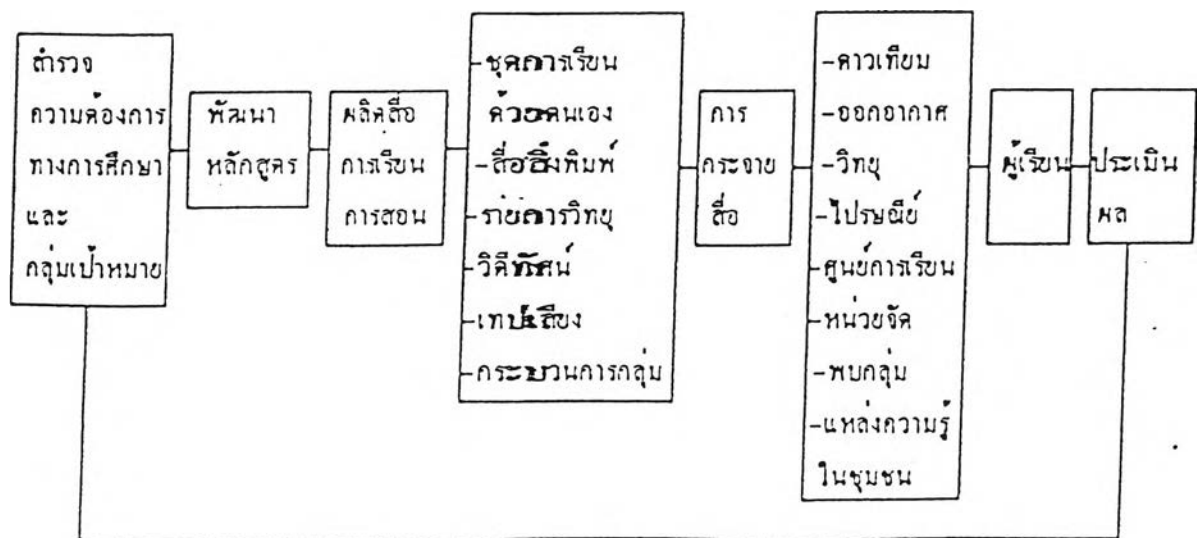
5. การจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนเมื่อลงทะเบียนเรียนแล้ว จะได้ชุดการเรียนด้วยตนเองพร้อมตารางออกอากาศจากศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ โดยผ่านครูประจำกลุ่ม จากนั้นจะต้องศึกษาด้วยตนเอง และชมรายการโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมตามตารางออกอากาศ และจะต้องไปพบกลุ่มกับครูประจำกลุ่มตามที่ได้นัดหมายไว้เพื่อทำกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร

6. การประเมินผล สำนักงานมาตรฐานการศึกษานอกโรงเรียนจะรับผิดชอบในการประเมินผลการเรียนการสอนทางไกลในหลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน (ศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม,2538)

จากระบบการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมไทยคมที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ระบบการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม (การศึกษานอกโรงเรียน)

แผนภูมิที่ 4 : แสดงระบบการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม

ที่มา: ศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม, โครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม, 2538.

วิทยุเพื่อการศึกษา

วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่มีราคาถูก แม้ว่าการลงทุนในการสร้างสถานีส่งกระจายเสียงจะสูงก็ตาม แต่เมื่อคำนวณค่าใช้จ่ายต่อผู้ใช้รายหัวแล้ว นับว่าการใช้วิทยุกระจายเสียงเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา เป็นการลงทุนที่ต่ำมาก คุณค่าของวิทยุที่มีต่อการศึกษา มีดังนี้

คุณค่าของวิทยุที่มีต่อการศึกษา

1. ให้นำเนื้อหาสาระที่ทันสมัย ผู้ฟังหรือผู้เรียนได้รับข่าวสารทันต่อเหตุการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้นหรือกำลังเกิดขึ้น ทั้งยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นให้เกิดความระมัดระวัง เช่น กรณีโรคระบาด หรือให้ตระหนักในสิทธิหน้าที่ของตนในกรณีที่มีการเลือกตั้งทางการเมือง
2. ขจัดปัญหาเกี่ยวกับเวลา สถานที่หรือระยะทางที่ห่างไกลได้เช่น จะสอนเนื้อหานานเท่าใดก็ได้ สอนทั้งเรื่องในอดีต ปัจจุบัน และไม่ว่าผู้ฟังอยู่ห่างไกลเพียงใด ผู้ฟังก็มีโอกาสได้รับข่าวสารในเวลาเดียวกันกับผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์นั้นๆ ได้เช่นกัน
3. วิทยุทำให้ผู้เรียนหรือผู้ฟังเกิดความรู้ว่าตนเองมีส่วนร่วมในเหตุการณ์นั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนที่เป็น Active learner เช่น เมื่อสอนเรียนเกี่ยวกับปาดงพงไพร นักเรียนก็จะรู้สึกว่าการเดินทางท่องเที่ยวไปในป่าจริงๆ อีกทั้งพยายามสร้างจินตนาการสภาพป่าคล้อยตามไปด้วย
4. สามารถจูงใจให้เกิดอารมณ์และเกิดทัศนคติได้ เพราะรายการวิทยุมีดนตรี คำพูดเสียงประกอบอันชวนให้เกิดอารมณ์ได้เป็นอย่างดี ความรู้สึกทางอารมณ์นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเกิดทัศนคติ
5. เปิดโอกาสให้ครูผู้เชี่ยวชาญทั้งด้านเนื้อหาและเทคนิคการสอนเข้ามาเป็นวิทยากรได้อย่างกว้างขวาง
6. วิทยุเป็นสื่อหรือเครื่องมือสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลในแง่ความสามารถในการรับรู้ เพราะบางคนเรียนได้ดีจากการอ่าน บางคนเรียนได้ดีจากการฟัง
7. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถใช้วิจารณ์ญาณด้วยตนเอง นับว่าช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักฝึกการใช้เหตุผล ความเชื่อ ยอมรับหรือปฏิเสธข้อเท็จจริงที่เสนอ
8. วิทยุช่วยเปิดโอกาสให้การเรียนการสอนขยายวงกว้างขวาง ผู้เรียนรู้จักฟังและรู้จักคิดหลายแง่มุม ไม่ต่วนตัดสินใจง่าย ๆ ด้วยเหตุผลแคบๆ
9. วิทยุให้โอกาสที่เป็นลักษณะเสมอภาคทางการศึกษา เช่น เด็กพิการหรืออยู่ห่างไกลโรงเรียน (ยุทธนา สาริกา, 2527)

ลักษณะการนำวิทยุมาใช้ในการศึกษา

1. การศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) ด้วยการเสนอและจัดรายการทางวิทยุเพื่อเป็นอุปกรณ์ในการเรียนการสอน โดยจัดให้สัมพันธ์กับหลักสูตรวิธีสอน นับว่าเป็นบริการที่ส่งเสริมการพัฒนาทั้งตัวครูผู้สอนและนักเรียน
2. การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non-formal Education) ด้วยการจัดรายการสำหรับผู้ฟังหรือผู้เรียนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนให้ได้รับการศึกษาทั้งที่เป็นไปตามหลักสูตรการศึกษาในระบบ และสนองกลุ่มสนใจเฉพาะเรื่อง ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับอาชีพ การพัฒนาชีวิตและสภาพแวดล้อม
3. การศึกษาเพื่อปวงชน (Informal-Education) โดยการจัดรายการที่มีลักษณะให้ความรู้ทั่วไปให้ข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และการกระตุ้นให้เกิดความคิดใหม่ๆ ในการปรับปรุงวิถีชีวิตและสภาพสังคมสิ่งแวดล้อม นับเป็นการส่งเสริมความเป็นอยู่และความเป็นพลเมืองดีมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้เวลาดูโทรทัศน์เพื่อการศึกษาทางไกลไทยคม และใช้เวลาในการฟังวิทยุเพื่อการศึกษา

รายงานการทดลองใช้โทรทัศน์ประกอบการสอนของ ซินซินาติ พับลิค สคูล (Cincinnati Public School, 1961) ปรากฏว่า การสอนทางโทรทัศน์ได้ผลมากกว่าการสอนแบบเดิมและสามารถใช้โทรทัศน์สอนเด็กได้ทุกระดับ ในการสอนวิชาชีววิทยาใช้โทรทัศน์สอนได้ผลดีกว่าการสอนแบบบรรยาย เด็กที่มีความสามารถในการเรียนสูงบรรยายได้ดี และเด็กที่มีความสามารถต่ำเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ได้ดีเมื่อสอนด้วยโทรทัศน์

วิลเบอร์ ชแรมม์ (Wilbur Schramm) ได้สำรวจทัศนคติของนักเรียนต่อการใช้โทรทัศน์การสอน ปรากฏว่าเด็กฉลาดชอบการเรียนด้วยโทรทัศน์มากกว่าเด็กที่เรียนต่ำ และเด็กฉลาดมักจะพูดว่าโทรทัศน์ช่วยให้การเรียนดีขึ้น

คัมรา (Kamra, 1977) ได้ทำการศึกษาประเมินผลการใช้สื่อการสอนใหม่ๆ ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งในเมืองและชนบท พร้อมทำการสัมภาษณ์และการสังเกตการใช้สื่อ

การสอนของครู ผลการวิจัยพบว่า ครูและนักเรียนไม่ค่อยได้ใช้วิทยุกระจายเสียงและวิทยุเพื่อการศึกษา ทั้งนี้เพราะครูประสบปัญหาในด้านตารางเรียน ทางด้านเนื้อหา ตลอดจนการขาดแคลนเครื่องรับวิทยุและโทรทัศน์ในชั้นเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดสื่อการสอนประเภทโสตทัศนวัสดุและนักเรียนที่เรียนในชั้นที่ใช้สื่อเหล่านี้จะมีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากกว่านักเรียนที่ชั้นเรียนไม่ได้ใช้สื่อการเรียน นอกจากนี้ คัมเบอร์และคีฟ (Comber and Keeves) ก็ได้ทำการวิจัยโดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 23 ประเทศ พบว่า การดูโทรทัศน์รวมทั้งการมีชั่วโมงในการอ่านหนังสือพิมพ์เพื่อความเพลิดเพลินเป็นสิ่งที่มียุทธูปถัมภ์ต่อการเรียนและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์เป็นอย่างมาก

4.10 สถิติการพบกลุ่ม

การพบกลุ่ม เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ เพื่อช่วยเหลือกันระหว่างผู้เรียนกับครู หรือระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง การศึกษาสายสามัญด้วยวิธีเรียนทางไกลจะมีลักษณะกึ่งชั้นเรียนที่ผู้เรียนต้องศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองส่วนหนึ่งและไปรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาการเรียนหลังจากที่นักศึกษาได้เรียนรู้จากสื่อการเรียนต่างๆ ด้วยตนเองมาแล้วอีกส่วนหนึ่ง การพบกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม เนื่องจากได้มีโอกาสฝึกทักษะในเรื่องการอภิปรายแสดงความคิดเห็น รวมทั้งได้มีโอกาสฝึกวิเคราะห์ปัญหาและคิดปัญหาอย่างมีระบบ วัตถุประสงค์ของการพบกลุ่ม มีดังนี้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2538)

1. เพื่อให้ผู้เรียนและครูการศึกษานอกโรงเรียนร่วมกันจัดตารางการเรียนชุดวิชาในแต่ละสัปดาห์ตลอดภาคเรียน
2. เพื่อจัดกลุ่มผู้เรียนให้ร่วมกันทำกิจกรรมในลักษณะต่างๆ เช่น กิจกรรมรายบุคคล กิจกรรมกลุ่มย่อย กิจกรรมกลุ่มใหญ่ และกิจกรรมอื่นๆ ที่เหมาะสมตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
3. เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในชุดวิชา
4. เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาการเรียน ในชุดวิชาที่มีเนื้อหายากเกินกว่าที่จะทำความเข้าใจร่วมกันได้ให้นำไปสู่การสอนเสริม (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2538)

ขอข่ายของการพบกลุ่มการศึกษาออกโรงเรียน

การพบกลุ่มการศึกษาออกโรงเรียนมีขอข่ายดังนี้

1. ให้มีการพบกลุ่มเพื่อจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เป็นไปตามภารกิจของชุดวิชาที่ลงทะเบียนเรียนไว้ในภาคเรียนนั้นๆ
2. ให้จัดการพบกลุ่มในแต่ละภาคเรียน สัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 3 ชั่วโมง จำนวน 20 สัปดาห์ รวม 60 ชั่วโมง
3. ในการพบกลุ่มสัปดาห์ที่ 1 เป็นการปฐมนิเทศเพื่อสร้างความเข้าใจในกระบวนการเรียนการสอน สัปดาห์ที่ 2-19 เป็นการเรียนโดยปฏิบัติกิจกรรมตามวิชาที่ลงทะเบียนเรียน ประมาณสัปดาห์ละ 1 ชุดวิชา และสัปดาห์สุดท้ายเป็นการประเมินผลปลายภาคเรียน การพบกลุ่มต้องมีเวลาพบกลุ่มไม่น้อยกว่า 75% ของเวลาพบกลุ่มในแต่ละภาคเรียนจึงจะมีสิทธิเข้าสอบปลายภาคเรียนได้ ถ้าเวลาพบกลุ่มต่ำกว่า 75% ให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษาที่จะพิจารณาให้เข้าสอบปลายภาคเรียน

ครูผู้สอนการศึกษาออกโรงเรียน

การจัดการเรียนการสอนนอกระบบโรงเรียน ครูผู้สอนมีได้ทำหน้าที่สอนเนื้อหาความรู้แก่ผู้เรียนเพียงอย่างเดียว หากแต่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ให้คำปรึกษา แนะนำในการศึกษาหาความรู้จากสื่อต่างๆ ในลักษณะสื่อประสมให้ความรู้ความเข้าใจ ช่วยกันแก้ปัญหาการเรียน โดยการเชิญผู้รู้เฉพาะสาขามาให้ความรู้เพิ่มเติมหรือนำไปศึกษาหาความรู้จากผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิ แหล่งวิทยาการต่างๆ ตลอดจนจัดหาให้ความสะดวกเกี่ยวกับอุปกรณ์ เครื่องมือที่ช่วยในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียน โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ตามหลักสูตร การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เป็นเทคนิค เป็นการจัดการตามลำดับขั้นตอน ครูผู้สอนการศึกษาออกโรงเรียนควรมีบทบาท ดังนี้

1. จัดวางแผนดำเนินการ ผู้สอนจะต้องวางแผนการจัดกระบวนการเรียนทั้งระบบร่วมกับผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง โดยให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สภาพของชุมชน วัฒนธรรม ทรัพยากร แผนพัฒนาระดับท้องถิ่น และแผนพัฒนาระดับจังหวัด
2. จัดทบทวนการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร ผู้สอนต้องจัดทำแผนการสอนล่วงหน้าเป็นรายภาค ควรมีรายละเอียด คือ ลำดับที่ สัปดาห์ที่สอน หัวเรื่องและชื่อเรื่อง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม สื่อที่ใช้ การประเมินผล

3. จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางในการเรียน และติดตามกระบวนการให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตร ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรและการศึกษาด้วยตนเองในลักษณะของกระบวนการกลุ่ม ทั้งนี้ควรคำนึงถึงความต้องการ ค่านิยมท้องถิ่น และอื่นๆ ให้สอดคล้องเหมาะสมเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. จัดประเมินผลการเรียนรู้ ในการวางแผนการประเมินผลการเรียนร่วมกับผู้เรียน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินผลของหลักสูตร

5. แนะนำให้คำปรึกษาทั้งในด้านวิชาการ ส่วนตัวและอาชีพ

6. ติดต่อประสานงาน โดยติดต่อประสานงานกับผู้บริหาร ผู้เรียน ชุมชน ตลอดจนองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน หรือผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆ เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน และบรรลุวัตถุประสงค์มุ่งหมายของหลักสูตร

หน้าที่ของครูประจำกลุ่ม มีดังนี้

1. ประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนของการศึกษาทางไกลให้ประชาชนทราบ
2. ทำหน้าที่ธุรการของกลุ่ม เช่น จัดทำบัญชี ตารางการพบกลุ่ม แนะนำและตรวจสอบการลงทะเบียนเรียนของผู้เรียน
3. ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่นเพื่อขอความสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอนของการศึกษาทางไกล
4. พบกลุ่มผู้เรียนเพื่อทำกิจกรรมกลุ่มและกิจกรรมการเรียนการสอน
5. ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือเกี่ยวกับการเรียนของผู้เรียน
6. ประสานงานให้มีการบรรยายสรุปในวิชาต่างๆ ที่นักศึกษาลงทะเบียนเรียน
7. ตรวจสอบแบบฝึกหัด ข้อทดสอบ และจัดทำคะแนนระหว่างภาคเรียน
8. ให้บริการแก่ผู้เรียนด้านเอกสาร อุปกรณ์การเรียนการสอน
9. รายงานผลการปฏิบัติงานตามรายงานถึงศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2538)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพบกลุ่ม

คาร์นอย ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถของนักเรียน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเปอโตริโก เกรด 3,6,9 และ 12 จากโรงเรียนรัฐบาล จำนวน 182,000 คน ผลการวิจัยพบ

ว่า ตัวแปรหลายตัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความสามารถของนักเรียน ตัวแปรเหล่านี้มีเวลาเรียนของนักเรียนรวมอยู่ด้วย

สติเฟิน ลินน์ นิโคลส์ (Stephem Lynn Nicholes, 1975) ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างผู้สอบตกและสอบได้ของเด็กที่เข้าฝึกในหลักสูตรการสอดแทรกพัฒนาระบบประสาท ความรู้สึก โดยวัดพัฒนาการทางด้านความพร้อมและสติปัญญา ก่อนและหลังเข้าโครงการ เพื่อนำคะแนนที่เพิ่มขึ้นมาทำการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า การเข้าเรียนเป็นตัวประกอบที่สำคัญที่ทำให้นักเรียนทำคะแนนเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิศเพลิน เขียวหวาน (2520) สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์ (2521) สานนท์ ฉายศรีศิริ (2522) อรพรณ วีระกะลัส (2523) และไพเราะ พุ่มมัน (2525) ที่ศึกษาพบว่าสถิติการขาดเรียนหรือการไม่เข้าชั้นเรียนนั้น เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สัมพันธ์ ชายวงศ์ (2538) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมวดวิชาภาษาไทย ของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดตรัง พบว่า ปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ จำนวนครั้งของการมาพบกลุ่มของนักศึกษา

ไคท์ และแฮนเซน (Kight & Hansen, 1967) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพการเรียนการสอนตามความต้องการของนักเรียน สรุปได้ว่า สภาพการเรียนการสอนที่ดีนั้น นอกจากครูจะมีวิธีการสอนที่ดี การเตรียมการสอนที่ดี มีอุปกรณ์การสอนครบถ้วนลักษณะและขนาดของห้องเรียนเหมาะสม และการเอาใจใส่ต่อการทำงานที่ดี ครูยังต้องคำนึงถึงความต้องการของนักเรียนอีกด้วย ทำให้นักเรียนมีกำลังใจในการเรียน เป็นการช่วยส่งเสริมคุณภาพการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตรงกันข้ามถ้าครูไม่คำนึงถึงความต้องการของผู้เรียน สนใจเฉพาะเรื่องที่ต้องสอนเพียงอย่างเดียว จะทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน และทำให้ผลการเรียนไม่ดีเท่าที่ควร

จากความสำคัญของการพบกลุ่มและบทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนทางไกล จะเห็นได้ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนของนักศึกษาโดยตรง คือ การพบกลุ่มนั้นเป็นการพบปะกันระหว่างครูและนักเรียนเพื่อช่วยกันแก้ปัญหาการเรียนที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และประสบปัญหาในการเรียน ครูผู้สอนจะใช้กระบวนการกลุ่ม หรือเทคนิควิธีการสอนต่างๆ เพื่อช่วยแก้ปัญหาการเรียนที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน รวมทั้งการทำกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน แต่อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มจะได้ผลดีก็ต่อเมื่อ ทั้งครูและผู้เรียนรับบทบาท และปฏิบัติหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุด คือ ผู้เรียนเมื่อประสบปัญหาในการเรียนก็ต้องมาเข้าเรียนหรือมาพบกลุ่ม เพื่อสอบถาม ขอคำแนะนำจากครูผู้สอน ในขณะที่เดียวกันครูผู้สอนก็ต้องทำหน้าที่ให้คำชี้แนะ ใช้เทคนิค

การสอน รวมทั้งรู้หลักในการสอนผู้ใหญ่ เพื่อสามารถให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาวิชาได้ตรงตาม จุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีคุณภาพด้วย การเรียนการสอนจึงจะสัมฤทธิ์ผล

4.11 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำสิ่ง หนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และแข่งขันกันด้วยมาตรฐานอันดีเยี่ยม หรือทำได้ดีกว่าบุคคล อื่นที่เกี่ยวข้อง พยายามเอาชนะอุปสรรคต่างๆ มีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จและมี ความวิตกกังวลเมื่อไม่ประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว

เฮอร์แมนส์ (Hermans, 1970) ได้สรุปลักษณะของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงไว้ ดังนี้

1. มีความทะเยอทะยาน
2. มีความหวังอย่างมากว่าตนเองจะประสบความสำเร็จถึงแม้ว่าผลกระทำของตนเองจะ ขึ้นอยู่กับโอกาส
3. มีความพยายามได้เข้าไปสู่สถานภาพทางสังคมที่สูงขึ้น
4. มีความอดทนในการทำงานที่ยากๆ ได้เป็นเวลานาน
5. เมื่องานที่กำลังทำอยู่ถูกขัดจังหวะหรือถูกรบกวน ผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะ พยายามทำต่อไปจนสำเร็จ
6. มีความรู้สึกที่เวลาเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง และสิ่งต่างๆ จะผ่านไปอย่างรวดเร็วจึงควร รีบทำสิ่งต่างๆ ให้ทันกับเวลา
7. คำนึงถึงเหตุการณ์ในอนาคตมาก
8. ในการเลือกเพื่อนร่วมงาน ผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะเลือกเพื่อนที่มีความสามารถ อันดับแรก
9. ต้องการให้ตนเป็นที่รู้จักแก่ผู้อื่นโดยพยายามทำงานตนเองให้ดีที่สุด
10. พยายามปฏิบัติงานให้ดีอยู่เสมอ

แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1961) ได้กล่าวถึงลักษณะผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงไว้ดัง

นี้

1. มีความกล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ กล้าเผชิญกับความล้มเหลวหรือล้มเหลว
2. มีความมุ่งมั่นพยายาม ชอบทำงานที่ท้าทายความคิดและความสามารถ

3. มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง รู้หน้าที่และภารกิจของตนเอง
4. มีความรอบรู้ในการตัดสินใจและติดตามผลการตัดสินใจของตนเอง
5. มีความสามารถในการคาดการณ์ล่วงหน้าได้แม่นยำ
6. มีความสามารถในการที่จะเลือกทำงานที่จะประสบความสำเร็จได้มากน้อยและด้วยความสามารถที่มีอยู่

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังที่มีผู้ที่ศึกษาไว้ดังนี้

ไมเออร์ (Myers, 1965) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สมรรถภาพทางสมอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 524 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.50$ และ $.48$ ตามลำดับ)

รัชเชลล์ (Russell, 1969) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับกลุ่มตัวอย่างที่กำลังเรียนอยู่ในเกรด 9 โดยใช้แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์แคลิฟอร์เนีย (California Achievement Test) วัดผลสัมฤทธิ์ในวิชาเลขคณิต ภาษา และการอ่าน ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

แรฟินี (Raffini, 1970) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้และการจำของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในอิลลินอย และพบว่า นิสิตที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

ซอง (Song, 1971) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเกษตรกรรมในเกาหลี จำนวน 1,460 คน ได้ผลเช่นกัน คือพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกวิชาที่เรียน

ลิดดิโคท (Liddcoat, 1972) ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างนิสิตหญิงที่มีผลสัมฤทธิ์สูงและต่ำกว่าระดับความสามารถในคณะอักษรศาสตร์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับตัวแปรที่มีใช้สติปัญญา ตัวแปรเหล่านี้ ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ นิสัยในการ

เรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และลักษณะบุคลิกภาพ ในการศึกษาตัวแปรด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เฮอร์เรนโคห์ล (Herrenkohl's Achievement Motivation Survey) ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีผลสัมฤทธิ์สูงและต่ำว่าระดับความสามารถมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในประเทศ ก็มีผู้ทำการศึกษาไว้ คือ

เนาวรัตน์ เมฆสุทัศน์ (2528) ได้ศึกษาสาเหตุที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์แตกต่างกันเป็นกลุ่มสูง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 4 โรงเรียนวัดสุทัศน์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักศึกษาแตกต่างกัน คือ นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในกลุ่มสูงจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง โดยการแสดงพฤติกรรมในด้านความมานะในการเรียน แก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ เพื่อความสำเร็จทางการเรียน มากกว่านักศึกษาผู้ใหญ่กลุ่มปานกลางและกลุ่มต่ำ

อัจฉรา สุขารมย์ และอรพินทร์ ชูชม (2530) ได้ศึกษาเปรียบเทียบนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าระดับความสามารถกับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปกติ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2529 จำนวน 1,415 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปกติมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าระดับความสามารถ

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

สรุเดช ปนาทกุล (2526) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมในครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ พบว่า ผู้ที่มีอายุน้อยจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าผู้ที่มีอายุมาก ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ที่มีอายุน้อยยังไม่ได้ประกอบอาชีพจึงทำให้

มีเวลาในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมมากกว่าผู้ที่มีอายุมากแต่จากงานวิจัย ดังกล่าวยังได้ข้อค้นพบอีกว่า ความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาได้เพียงร้อยละ 12 เท่านั้น

พูลทอง ปิยะอนันต์ (2526) ได้ศึกษาองค์ประกอบบางประการที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 5 ของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 4 ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าอายุของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษากล่าวคือ ถ้านักศึกษาผู้ใหญ่มีอายุมากขึ้น ก็น่าจะส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นด้วย ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณา โดสถาน (2526) ที่พบว่า อายุของนักศึกษาที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ พวงมาลี (2532) ซึ่งก็ได้ค้นพบเช่นกันว่า อายุของนักศึกษาที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในหมวดวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต

ไพเราะ พุ่มมัน (2524) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบบางประการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จเมื่อจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาไม่ได้เรียนต่อทันทีที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่านักศึกษาที่เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาแล้วเรียนต่อ ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาได้ออกไปทำงานบ้างแล้วจึงกลับมาเรียน จึงทำให้มีวิชาความรู้เดิม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพูลทอง ปิยะอนันต์ (2526) ซึ่งได้ศึกษาองค์ประกอบบางประการที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 5 ของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 4 ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าระยะเวลาในการศึกษาต่อของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา

ศรีเชาว์ วิหคโต (2526) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะด้านสื่อในการเรียนและสถานภาพของผู้เรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 3-4 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 293 คน ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรด้านสื่อที่ใช้ในการเรียนและสถานภาพของนักศึกษาส่งผลและมีความสัมพันธ์ทางการเรียนของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสิ่งที่นักศึกษามีความต้องการในการใช้มากที่สุด คือหนังสือเรียนหรือเอกสารประกอบการเรียนการสอน สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ส่วนสื่อประเภทวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษามีความต้องการในระดับปานกลางและความต้องการในการใช้สื่อประเภทเทปคาสเซต และเทปโทรทัศน์อยู่ในระดับน้อย

ศิริลักษณ์ นิ่มทองคำ (2526) ได้ศึกษาการศึกษาปัจจัยด้านเวลาบางประการต่อผลการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในภาคเรียนที่ 1 ซึ่งผล

การวิจัยพบว่า เวลาที่นักศึกษาใช้ในการทบทวนบทเรียนและเวลาที่ใช้ในด้านการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากการเรียนการสอนในเวลาปกติมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ถ้านักศึกษาใช้เวลามากในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาก็สูงขึ้นมากด้วย

กรองแก้ว เงินศรี (2527) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 ทาวิทยุและไปรษณีย์ประเภทมีครูประจำกลุ่มในเขตการศึกษา 10 (จังหวัดอุบลราชธานี มุกดาหารและร้อยเอ็ด) ในวิชาภาษาไทย (ท.2) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า สถานภาพสมรสของนักศึกษาผู้ใหญ่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา กล่าวคือ นักศึกษาผู้ใหญ่ที่มีครอบครัวแล้วจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาผู้ใหญ่ที่มีสถานภาพโสด ซึ่งตรงกันข้ามกับงานวิจัยของศิริพร เลิศนุวัฒน์ (2528) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย วิถีเรียนด้วยตนเองในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า สถานภาพสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะ อายุของนักศึกษาส่วนใหญ่มีน้อยและมีสถานภาพส่วนใหญ่โสด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมพร ดันเจริญ (2538) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพของนักศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดปทุมธานี พบว่า สถานภาพสมรสไม่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาเช่นกัน

อัมพร ดันเจริญ (2538) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพของนักศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดปทุมธานี ซึ่งผลการวิจัยพบว่าความแตกต่างในด้านอาชีพมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดารัตน์ กาญจนามา (2540) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ด้วยวิธีเรียนทางไกลของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดนครปฐม พบว่า อาชีพ (เกษตรกรรม) ในกลุ่มตัวอย่างเพศชายมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง อาชีพไม่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง

จามรรัตน์ เปรมปราโมทย์ (2529) สมศักดิ์ พวงมาลี (2532) ศิริพร เลิศนุวัฒน์ (2539) และดารัตน์ กาญจนามา (2540) ได้ศึกษา ตัวแปรด้านต่าง ๆ พบว่า ตัวแปรรายได้ของนักศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาแต่อย่างใด ซึ่งตรงกันข้ามกับงาน

วิจัยของ ศรีเชาว์ วิหคโต (2526) ที่ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะด้านสื่อในการเรียนและสถานภาพของผู้เรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 ทาวิทยุและไปรษณีย์ พบว่ารายได้ของนักศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ นักศึกษาผู้ใหญ่ที่มีรายได้ก็จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงด้วย แต่ถ้านักศึกษาผู้ใหญ่ที่มีรายได้ต่ำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก็จะต่ำด้วย ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาผู้ใหญ่ที่มีรายได้สูงมีโอกาสที่จะจัดหาสื่อหรือเอกสารประกอบการเรียนการสอนได้ดีกว่านักศึกษาผู้ใหญ่ที่มีรายได้ต่ำ

พิศเพลิน เขียวหวาน (2520) ได้ศึกษาเรื่อง องค์ประกอบบางประการที่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า สถิติการเข้าชั้นเรียนหรือการไม่เข้าชั้นเรียนนั้นเป็นตัวทำนายหรือตัวพยากรณ์ที่ดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา กล่าวคือ นักศึกษาที่มีการเข้าชั้นเรียนมากก็จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสูง แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้านักศึกษาที่มีจำนวนครั้งในการเข้าชั้นเรียนน้อยก็จะส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์ (2521) สานนท์ ฉายศิริ (2522) อรพรรณ วีระกะลัส (2523) ไพเราะ มุ่งมั่น (2525) และสัมพันธ์ ชายวงศ์ (2538)

เนาวรัตน์ เมฆสุทัศน์ (2528) ได้ศึกษาเรื่อง สาเหตุที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์แตกต่างกันเป็นกลุ่มสูง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำ การศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จพื้นฐานระดับ 4 โรงเรียนวัดสุทัศน์ จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักศึกษา มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในกลุ่มสูงก็จะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงด้วย โดยนักศึกษาแสดงพฤติกรรมในด้านความมานะในการเรียนสามารถแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ เพื่อความสำเร็จมากกว่านักศึกษาผู้ใหญ่กลุ่มปานกลางและกลุ่มต่ำ

งานวิจัยในต่างประเทศ

ชลิค (Schlick, 1969) ได้ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาในวิทยาลัยสามแห่งในเมืองมาริโคปา (Maricopa) ผลการวิจัยพบว่า อายุเป็นตัวพยากรณ์เกรดเฉลี่ยที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฟัดจ์ (Fudge, 1972) ซึ่งพบว่าข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษา เช่น อายุ ช่วยในการทำนายเกรดเฉลี่ยในวิทยาลัยได้ถูกต้องมากขึ้น และถ้าใช้ร่วมกับคะแนนแบบทดสอบความถนัดทางการเรียน จะใช้เป็นตัวพยากรณ์ผลการเรียนได้ดีที่สุด แกรนท์ (Grant, 1980) ได้ ศึกษานัก

เรียนเกรด 10 และเกรด 11 จำนวน 120 คน ซึ่งมาจากโรงเรียนในแถบกลางของรัฐนิเจอร์ซี ได้สรุปผลการค้นคว้าว่า นักเรียนที่มีอายุมากจะเข้าใจคำที่เป็นสัญลักษณ์ในทางไวยากรณ์ได้ดีกว่ากลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า

ไรท์และบิน (Wright and Bean,1974) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของฐานะเศรษฐกิจและสังคมในการพยากรณ์ผลการเรียนในวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 จำนวน 1,631 คน ตัวแปรอิสระ ได้แก่ อายุ เพศ รายได้ของครอบครัว อาชีพของบิดา การศึกษาของบิดามารดา ตัวแปรที่ใช้เป็นเกณฑ์ คือเกรดเฉลี่ยชั้นปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า รายได้ของครอบครัวเป็นตัวพยากรณ์เกรดเฉลี่ยที่ดีที่สุด ต่อมา ในปี ค.ศ. 1975 เดียร์ (Dear) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลทางฐานะเศรษฐกิจที่มีต่อผลการเรียนของนักเรียน เขาได้ทำการศึกษากับนักเรียน 240 คน ในสหรัฐอเมริกา พบว่า รายได้ของบิดามารดา นักเรียนมีความสัมพันธ์กับเกรดเฉลี่ย คือ นักเรียนที่บิดามารดามีรายได้สูงมักจะมีเกรดเฉลี่ยสูงด้วย

ซินซินาติ พับลิกา สคูล (Cincinnati Public School,1961) ปรากฏว่า การสอนทางโทรทัศน์ได้ผลมากกว่าการสอนแบบเดิมและสามารถใช้โทรทัศน์สอนเด็กได้ทุกระดับ ในการสอนวิชาชีพวิทยุใช้โทรทัศน์สอนได้ผลดีกว่าการสอนแบบบรรยาย เด็กที่มีความสามารถในการเรียนสูงบรรยายได้ดี และเด็กที่มีความสามารถต่ำเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ได้ดีเมื่อสอนด้วยโทรทัศน์

วิลเบอร์ ชรามม์ (Wilbur Schramm) ได้สำรวจทัศนคติของนักเรียนต่อการใช้โทรทัศน์การสอน ปรากฏว่า เด็กฉลาดชอบการเรียนด้วยโทรทัศน์มากกว่าเด็กที่เรียนต่ำ และเด็กฉลาดมักจะพูดว่าโทรทัศน์ช่วยให้การเรียนดีขึ้น

คัมรา (Kamra,1977) ได้ทำการศึกษาประเมินผลการใช้สื่อการสอนใหม่ๆ ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งในเมืองและชนบท พร้อมทำการสัมภาษณ์และการสังเกตการใช้สื่อการสอนของครู ผลการวิจัยพบว่า ครูและนักเรียนไม่ค่อยได้ใช้วิทยุกระจายเสียงและวิทยุเพื่อการศึกษา ทั้งนี้เพราะครูประสบปัญหาในด้านตารางเรียน ทางด้านเนื้อหา ตลอดจนการขาดแคลนเครื่องรับวิทยุและโทรทัศน์ในชั้นเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดสื่อการสอนประเภทสไลด์ทัศนวัสดุ และนักเรียนที่เรียนในชั้นที่ใช้สื่อเหล่านี้มีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากกว่านักเรียนที่ชั้นเรียนไม่ได้ใช้สื่อการเรียน นอกจากนี้ คัมเบอร์และคีฟ (Comber and Keeves) ก็ได้ทำการวิจัยโดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 23 ประเทศ พบว่า การดูโทรทัศน์รวมทั้งการมีชั่วโมงในการอ่านหนังสือพิมพ์เพื่อความเพลิดเพลินก็เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์เป็นอย่างมาก

คาร์นอย ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถของนักเรียน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเปอริโก เกรด 3,6,9 และ 12 จากโรงเรียนรัฐบาล จำนวน 182,000 คน ผลการวิจัย พบว่า

ตัวแปรหลายตัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความสามารถของนักเรียนหัวแปรเหล่านี้มีเวลาเรียนของนักเรียนรวมอยู่ด้วย

สตีเฟน ลินน์ นิโคลส์ (Stephem Lynn Nicholes, 1975) ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างผู้สอบตกและสอบได้ของเด็กที่เข้าฝึกในหลักสูตรการสอดแทรกพัฒนาระบบประสาทความรู้สึก โดยวัดพัฒนาการด้านความพร้อมและสติปัญญา ก่อนและหลังเข้าโครงการ เพื่อนำคะแนนที่เพิ่มขึ้นมาทำการวิเคราะห์ ผลการศึกษา พบว่า การเข้าเรียนเป็นตัวประกอบที่สำคัญที่ทำให้นักเรียนทำคะแนนเพิ่มขึ้น

ไมเออร์ (Myers, 1965) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สมรรถภาพทางสมอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 524 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .05$ และ $.48$ ตามลำดับ)

รัสเซลล์ (Russell, 1969) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับกลุ่มตัวอย่างที่กำลังเรียนอยู่ในเกรด 9 โดยใช้แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์แคลิฟอร์เนีย (California Achievement Test) วัดผลสัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ ภาษา และการอ่าน ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

แรฟินี (Raffini, 1970) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่อการเรียนรู้และการจำของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในอิลลินอย และพบว่า นิสิตที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

ซอง (Song, 1971) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเกษตรกรรมในเกาหลี จำนวน 1,460 คน ได้ผลเช่นกัน คือ พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกวิชาที่เรียน

ลิดดิโคท (Liddcoat, 1972) ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างนิสิตหญิงที่มีผลสัมฤทธิ์สูงและต่ำกว่าระดับความสามารถในขณะอักษรศาสตร์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับตัวแปรที่มีใช้สติปัญญา ตัวแปรเหล่านี้ ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ นิสัยในการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และลักษณะบุคลิกภาพ ในการศึกษาตัวแปรด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เฮอร์เรนโคห์ล (Herrenkohl's Achievement Motivation Suevey) ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีผลสัมฤทธิ์สูงและต่ำกว่าระดับความสามารถมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่ามิได้มีตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพียงตัวแปรเดียว หากแต่ว่ามีตัวแปรหลายตัวที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้พร้อมๆกัน อย่างไรก็ตามในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป การศึกษาความสัมพันธ์ที่ได้จากตัวแปรเดิมก็อาจพลิกผันเปลี่ยนแปลงได้ ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะการศึกษาตัวแปรในแต่ละเรื่องนั้น ศึกษาต่อกันอย่าง ระบบการเรียนการสอน พื้นที่ที่ทำการศึกษา หลักสูตร สภาพแวดล้อม รวมถึงเงื่อนไขเวลาที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น จึงไม่สามารถสรุปได้อย่างแน่ชัดว่าตัวแปรที่นำมาศึกษานั้นจะสามารถอธิบาย ปรากฏการณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ในทุกสถานการณ์เสมอไป ดังนั้น จะเป็นได้ว่า การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น ยังคงมีผู้ศึกษากันอย่างมากมาย ทั้งนี้เพราะ ในงานวิจัยแต่ละเรื่องนั้นต้องการศึกษาตัวแปรที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละสถานการณ์เป็นการเฉพาะนั่นเอง ดังที่ สุขุม มูลเมือง (2539) ได้กล่าวไว้ว่า “ในปัจจุบันการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังคงต้องศึกษาเรื่องนี้กันต่อไป จะเห็นได้จากการที่มีผลงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ออกมาเรื่อยๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากปรากฏการณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นจะผันแปรไปตามเวลาและสถานที่ และเมื่อเวลาหรือสถานที่แตกต่างกันไป เงื่อนไข ปัจจัย และรูปแบบการอธิบายปรากฏการณ์นั้นๆ ก็จะเปลี่ยนไปด้วย” ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่ควรจะศึกษาว่ามีตัวแปรใดบ้างที่ทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยวิธีเรียนทางไกล ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ในจังหวัดสมุทรปราการ ได้หรือไม่